
Innst. O. nr. 71

(2007–2008)

**Innstilling til Odelstinget
fra finanskomiteen**

Ot.prp. nr. 50 (2007–2008)

**Innstilling fra finanskomiteen om lov om individuell
pensjonsordning**

Innhold

	Side		Side
1. Sammendrag	5	skattefavorisert individuell pensjons-	
1.1 Innledning	5	forsikringsavtale	12
1.2 Oversikt over lovforslagene og		2.1.10 Opphør av skattefavorisert individuell	
innholdet i proposisjonen	5	pensjonsavtale	12
1.3 Bakgrunn for lovforslaget	6	2.1.11 Sammenslåing av pensjonsrettigheter ..	12
1.4 Økonomiske og administrative		2.1.12 Flytting	13
konsekvenser	6	2.1.13 Begunstigede	14
1.5 Merknader til de enkelte bestemmelser	6	2.1.14 Kobling av individuelle pensjonsavtaler	
1.6 Komiteens merknader	6	til kollektivordninger	16
		2.2 Komiteens merknader	17
2. En ny ordning for skattefavoriserte		3. Forholdet til eksisterende	
individuelle pensjonsordninger	6	IPA-kontrakter, overgangsregler og	
2.1 Sammendrag	6	ikrafttredelse	18
2.1.1 Typer av skattefavoriserte individuelle		3.1 Sammendrag	18
pensjonsavtaler	6	3.1.1 Rett til å inngå ny avtale	18
2.1.2 Øvre grense for årlig innbetaling og		3.1.2 Utbetaling av midler knyttet til	
fradrag for tilskudd til individuell		eksisterende individuell pensjons-	
pensjonsavtale	6	avtale etter skatteloven (IPA)	20
2.1.3 Risikodekninger	8	3.1.3 Utstedelse av forsikringsbevis og	
2.1.4 Institusjoner som kan tilby individuelle		pensjonskapitalbevis	20
pensjonsavtaler	9	3.1.4 Sammenslåing av pensjonsrettigheter ..	21
2.1.5 Krav til pensjonsavtalens innhold	9	3.1.5 Institusjonens informasjonsplikt	21
2.1.6 Informasjonsplikt	10	3.2 Komiteens merknader	21
2.1.7 Pensjonsalder og utbetaling av		4. Forslag fra mindretall	22
pensjonsytelser	10	5. Komiteens tilråding	23
2.1.8 Adgang til å variere innbetaling til en			
skattefavorisert individuell pensjons-			
spareavtale	11		
2.1.9 Regler om omregning ved endring av			

Innst. O. nr. 71

(2007–2008)

Innstilling til Odelstinget fra finanskomiteen

Ot.prp. nr. 50 (2007–2008)

Innstilling fra finanskomiteen om lov om individuell pensjonsordning

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

Regjeringen legger i proposisjonen frem forslag til lov om skattefaviserte individuelle pensjonsordninger. Det foreslås at alle personer over 18 år skal kunne få fradrag i skattepliktig inntekt for innbetaling på inntil 15 000 kroner pr. år til individuell pensjonsavtale som tilfredsstillende nærmere angitte vilkår. Vilåårene for slike avtaler er utarbeidet på bakgrunn av tilsvarende vilkår i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven. Forslaget følger opp Stortingets vedtak 23. april 2007. Departementets forslag til skattefavisert individuell pensjonsordning er utarbeidet på grunnlag av forslaget i Banklovkommissjonens utredning NOU 2007:17 Individuell pensjonsordning.

1.2 Oversikt over lovforslagene og innholdet i proposisjonen

Årlige innbetalinger til skattefavisert individuell pensjonsordning foreslås begrenset oppad til 15 000 kroner pr. person. Dette svarer til den foreslåtte øvre grensen på 15 000 kroner for inntektsfradrag for årlig innbetaling til individuell pensjonsavtale. På samme måte som den skattemessige behandlingen av IPA-avtaler vil det ikke være formuesskatt på midler i ordningen, og heller ikke inntektsskatt på løpende avkastning av midler i ordningen. Når midlene i ordningen kommer til utbetaling, skal de beskattes som alminnelig inntekt og personinntekt.

Etter Banklovkommissjonens lovutkast kan kunden velge å inngå skattefavisert individuell pensjonsordning som pensjonsforsikringsavtale eller innskuddspensjonsavtale. Departementet vil benytte begrepet "pensjonsspareavtale" i stedet for "innskuddspensjonsavtale" for slike spareavtaler for å unngå eventuelle uklarheter mht. om begrepet "innskuddspensjonsavtale" gjelder kollektiv eller individuell innskuddspensjonsavtale.

Individuelle pensjonsforsikringsavtaler kan bare tilbys av livsforsikringselskaper. Individuelle pensjonsspareavtaler kan i utgangspunktet tilbys av banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond, men livsforsikringselskaper vil kunne tilby pensjonsspareavtaler som har tilstrekkelig forsikringselement. Det foreslås at også pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak skal kunne tilby individuell pensjonsordning. De alminnelige virksomhetsreglene vil gi rammene for hvordan den enkelte type institusjon kan utforme produktet de ønsker å tilby, herunder hvilke ytelser institusjonen kan tilby. Videre vil konsesjonen for den enkelte institusjon være avgjørende for utformingen av det produkt institusjonen kan tilby.

Pensjonsavtalen må etter forslaget gi kunden rett til alderspensjon, men kan i tillegg omfatte forsikringer som dekker innskuddsfritak eller premiefritak ved uførhet, rett til uførepensjon eller andre uføreytelser, etterlattepensjon og barnepensjon. Dersom institusjonen selv ikke har adgang til å tilby slike forsikringer, kan disse tegnes særskilt ved avtale med et livsforsikringselskaper. Innskuddsfritak kan også tegnes ved særskilt avtale med et skadeforsikringselskaper.

I samsvar med det som gjelder i innskuddspensjonsloven og foretakspensjonsloven, foreslås pensjonsalderen satt til 67 år med mindre høyere pensjonsalder avtales. For en del stillinger og yrker er det

i regelverket for skattefavorederte kollektive tjenestepensjonsordninger fastsatt særaldersgrenser. For å sikre tilsvarende fleksibilitet i de individuelle pensjonsavtalene, forslås det åpnet for at den samme særaldersgrense som et medlem har i en tjenestepensjonsordning kan avtales brukt i den individuelle pensjonsavtalen. Det åpnes også for at det kan avtales at kunden kan kreve utbetaling av alderspensjon før nådd pensjonsalder i en del situasjoner. Departementet foreslår videre regler som gir kunden mulighet til å utsette utbetalingen av alderspensjonen helt eller delvis ved nådd pensjonsalder.

De foreslåtte reglene gjelder skattefavoredert individuell pensjonsordning, og regulerer ikke andre spare-, pensjons- eller forsikringsavtaler.

1.3 Bakgrunn for lovforslaget

I proposisjonens kapittel 2 redegjøres det for bakgrunnen for forslaget. Det vises til proposisjonen.

1.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Økonomiske og administrative konsekvenser er omtalt i proposisjonens kapittel 5. Det vises til proposisjonen.

1.5 Merknader til de enkelte bestemmelser

Proposisjonens kapittel 6 inneholder merknader til de enkelte bestemmelsene i Regjeringens forslag. Det vises til proposisjonen.

1.6 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Marianne Aasen Agdestein, Alf E. Jakobsen, Torgeir Micaelsen, lederen Reidar Sandal, Eirin Kristin Sund og Tom Rune Thorvaldsen, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, Ulf Leirstein, Jørund Rytman og Christian Tybring-Gjedde, fra Høyre, Svein Flåtten, Michael Momyr og Jan Tore Sanner, fra Sosialistisk Venstreparti, Magnar Lund Bergo og Morten Drægni, fra Kristelig Folkeparti, Hans Olav Syversen, fra Senterpartiet, Hilde Grønhovd, og fra Venstre, Lars Sponheim, viser til at Regjeringens vurderinger og forslag er nærmere omtalt i denne innstillingen og i Ot.prp. nr. 50 (2007–2008) Om lov om individuell pensjonsordning.

Komiteen viser ellers til at det generelt bare er sammendrag av Regjeringens vurderinger og forslag som er referert under de enkelte punkt. Bakgrunnen for lovforslagene, gjeldende rett, Banklovkommissjonens forslag, høringsutkast, høringsuttalelser mv.

knyttet til de enkelte vurderingene og forslagene, er nærmere omtalt i nevnte odelstingsproposisjon.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader nedenfor under de enkelte punkt.

2. EN NY ORDNING FOR SKATTEFAVORISERTE INDIVIDUELLE PENSJONSORDNINGER

2.1 Sammendrag

2.1.1 *Typer av skattefavorederte individuelle pensjonsavtaler*

Departementet slutter seg til Banklovkommissjonens forslag om at skattefavorederte individuelle pensjonsavtaler skal kunne tegnes både som pensjonsspareavtaler og som pensjonsforsikringsavtaler. Selv om det i lys av den senere tids utvikling i pensjonsmarkedene er grunn til å anta at de fleste skattefavorederte individuelle pensjonsordninger vil bli etablert som pensjonsspareordninger, deler departementet likevel Banklovkommissjonens vurdering av at kunden bør ha valgfrihet med hensyn til om en individuell pensjonsavtale skal etableres som pensjonsspareavtale eller pensjonsforsikringsavtale. Dette vil etter departementets syn også legge til rette for størst mulig grad av konkurranse om tegning av avtaler om ny individuell pensjonsordning. Det vises til forslaget § 1-1. Departementet slutter seg videre til Banklovkommissjonens forslag om at det gis egne regler for henholdsvis pensjonsspareavtaler og pensjonsforsikringsavtaler, se forslaget kapittel 2 og 3.

2.1.2 *Øvre grense for årlig innbetaling og fradrag for tilskudd til individuell pensjonsavtale*

Skattefavorederte pensjonsordninger skattlegges etter det såkalte P-prinsippet, som generelt er en gunstig skattemessig behandling. P-prinsippet innebærer at det gis fradrag i skattepliktig inntekt for kostnad og premie til sikring av pensjon. Avkastningen på innstående midler, enten den er i form av rente eller endret markedsverdi av underliggende verdipapirer, skattlegges videre først ved utbetaling fra pensjonsavtalen. For avtaler med en viss opptjeningsstid kan en betydelig del av utbetalingene være finansiert gjennom denne avkastningen. I tillegg betales det heller ikke formuesskatt på midlene som er avsatt i ordningen. Disse tre elementene – fradrag i alminnelig inntekt, utsatt skattlegging av avkastningen på innstående midler og fritak for formuesskatt – kan anses som gunstig sammenlignet med eksempelvis sparing i bank mv.

Stortinget har forutsatt at en ny skattefavoredert individuell pensjonsordning skal ha den samme skattemessige behandling som gjaldt for individuelle

pensjonsavtaler etter skatteloven (IPA) frem til 12. mai 2006. Inntil denne datoen ble det gitt fradrag i alminnelig inntekt for innbetalinger til ordningen, og avkastningen ble ikke skattlagt før den ble utbetalt som en del av utbetalte ytelser etter avtalen. Hele utbetalingen ble beskattet som pensjon, det vil si at utbetalingen ble beskattet i grunnlaget for trygdeavgift og toppskatt. I tillegg var innestående midler unntatt fra formuesskatt. Retten til inntektsfradrag for IPA-kontrakter ble opphevet med virkning fra og med 12. mai 2006.

I tilknytning til forslaget om en øvre grense for årlige innbetalinger til skattefavorisert individuell pensjonsordning og for samlet fradrag i skattepliktig inntekt for årlig innbetaling til individuell pensjonsordning som en person vil ha rett til, har høringsinstansene reist to typer spørsmål. En del høringsinstanser ønsker en høyere grense, herunder en grense knyttet til folketrygdens grunnbeløp (G), slik at den automatisk vil bli justert i takt med endringer i G. Noen høringsinstanser har også pekt på at det ikke bør gjelde en tilsvarende grense for hvor mye det er adgang til å spare i ordningen. I tillegg har enkelte høringsinstanser pekt på at det er asymmetri i den skattemessige behandling av innbetalinger til og utbetalinger fra skattefavoriserte individuelle pensjonsordninger.

Når det gjelder nivået på fradrag i skattepliktig inntekt som Stortinget har vedtatt, vil departementet peke på følgende: En arbeidstaker med ca. 300 000 kroner i lønn, som er medlem av en innskuddspensjonsordning i henhold til minstekravene til en obligatorisk tjenestepensjonsordning i OTP-loven § 4, vil ha krav på et årlig innskudd på mindre enn 5 000 kroner. En øvre ramme for fradrag i skattepliktig inntekt for en person på 15 000 kroner årlig vil etter departementet syn derfor kunne gi et betydelig supplement til den enkeltes alderspensjonssparing. Departementet finner derfor ikke grunn til å endre den vedtatte øvre grense for rett til fradrag i skattepliktig inntekt på 15 000 kroner. Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om at det innenfor denne rammen også gis rett til fradrag for årlig vederlag til administrasjon av avtalen, herunder vederlag for forvaltning av årets innbetaling.

Departementet foreslår å lovfeste at innbetalinger til individuell pensjonsordning ikke kan trekkes fra i pensjonskapitalen. Dette vil ha særlig betydning for innskuddspensjonsavtaler. I forslaget § 1-4 fremgår det at motregning ikke kan skje i pensjonskapitalen. Ved å fastsette at innbetalinger ikke kan trekkes fra i pensjonskapitalen utelukkes i tillegg at institusjonen og kunden for eksempel avtaler at innbetalinger kan trekkes fra i pensjonskapitalen. Det vises til forslaget § 1-3 fjerde ledd.

Dersom den øvre ramme for rett til fradrag i skattepliktig inntekt skulle angis som en andel av G, slik enkelte høringsinstanser foreslår, ville beregning av premier til pensjonsforsikringsavtaler samt til tilknyttede forsikringer som innskudds- og premiefrikta, uførepensjon, etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer samt barnpensjon etter departementets syn bli komplisert. Uforutsigbarheten som er knyttet til fremtidig størrelse på G ville dessuten vanskeliggjøre institusjonenes beregning av kostnader, som skal fremgå av avtalen.

Ny individuell pensjonsordning vil være en skattefavorisert ordning som, i tråd med det Stortinget har vedtatt, skal skatlegges etter P-prinsippet. Det vil, som tidligere nevnt, bli gitt en lovfestet årlig fradragssamme på 15 000 kroner i skattepliktig inntekt. Fradragssammen vil imidlertid også omfatte eventuelle tilknyttede forsikringer som gir rett til uførepensjon, etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer og barnpensjon. Det kan ikke foretas innbetalinger utover det som gir rett til fradrag i skattepliktig inntekt.

Når det gjelder innspill fra enkelte høringsinstanser om den asymmetriske skattemessige behandlingen av inn- og utbetalinger i ordningen, legger departementet til grunn at dette er uttrykk for et ønske om at fradraget for innbetalinger skal gis i personinntekt, og ikke bare i alminnelig inntekt. Departementet viser til at personinntekten er et bruttoskattegrunnlag. Av hensyn til sammenhengen i skattesystemet gis det ikke inntektsfradrag i dette grunnlaget. Et slikt fradrag i personinntekten vil også kunne medføre redusert pensjonsgivende inntekt og dermed lavere pensjon fra folketrygden.

Innbetalte midler under den skattefavoriserte ordningen vil være fritatt for løpende inntektsbeskatning av avkastningen i hele spareperioden, og alle midlene vil være helt fritatt for formuesskatt. Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om en øvre grense for hvor mye en person årlig kan betale inn til skattefavorisert individuell pensjonsordning. Etter departementets vurdering bør beløpsgrensen for innbetaling til individuell pensjonsordning reguleres i lov om individuell pensjonsordning, mens fradragsgrensen bør reguleres i skatteloven. Et tilsvarende skille er gjort både i forhold til foretaks-pensjonsloven og innskuddspensjonsloven. Det vises til forslaget § 1-3 fjerde ledd og skatteloven § 6-47 første ledd bokstav c.

Når det gjelder innspillet fra Norges Bondelag om at man for selvstendig næringsdrivende og frilansere bør vurdere en utvidelse av innskuddsrammen for frivillig skattefavorisert tjenestepensjonsordning etter innskuddspensjonsloven § 2-3 andre ledd, slik at disse yrkesgruppene kan etablere én ordning i stedet for to, ville den næringsdrivende eller frilanseren

likevel kunne etablere en individuell ordning i tillegg til tjenestepensjonsordningen, og på denne måten samlet spare mer enn det ville være adgang til ellers. Departementet viser for øvrig til at Banklovkommissjonens forslag til regler om å knytte en individuell pensjonsspareavtale opp mot en kollektiv ordning, som departementet har fulgt opp, langt på vei adresserer de spørsmål Norges Bondelag tar opp.

Departementets forslag fremgår av forslaget § 1-3 fjerde ledd og skatteloven § 6-47 første ledd bokstav c.

2.1.3 Risikodekninger

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens vurdering av at en kunde skal kunne tegne visse forsikringer i tilknytning til individuell pensjonsavtale med rett til fradrag i skattepliktig inntekt. Departementet viser til forslaget til § 1-3 andre og tredje ledd. Departementet slutter seg videre til Banklovkommisjonens forslag om at minst en tredjedel av samlet årlig innskudd, premie eller annet tilskudd skal gå til oppbygging av alderspensjon. Det vises til forslaget § 1-3 første ledd andre punktum. Når det gjelder merknader fra enkelte høringsinstanser om at premier til tilknyttede forsikringer vil kunne overstige denne grensen etter noen tid, antar departementet at dette er et forhold institusjonene vil måtte ta høyde for ved avtaleinngåelse.

For pensjonsspareavtaler antar departementet videre at dette til en viss grad vil kunne løses innen rammen av årlig innbetaling i henhold til betalingsplanen. Forslaget § 2-2 første ledd fastsetter at betalingsplanen skal angi årlig innbetaling. Sammensetningen av henholdsvis premie til tilknyttede forsikringer og innskudd vil dermed kunne variere fra år til år innen rammen for årlig innbetaling som er fastsatt i betalingsplanen. Videre vil kunden kunne avvike den årlige innbetaling som er fastsatt i betalingsplanen med inntil 25 pst. hvert år uten å endre betalingsplanen. Premie til slike forsikringer kan likevel ikke overstige den forholdsmessige andel av den årlige innbetaling som premien for slike forsikringer kan utgjøre i henhold til forslaget § 1-3 første ledd andre punktum.

Departementet legger til grunn at i de tilfeller hvor kunden tegner flerårige forsikringer i tilknytning til individuell pensjonsordning, vil institusjonen i utarbeidelsen av betalingsplanen påse at premiene til slike forsikringer over tid ikke overstiger den andel slike forsikringer kan utgjøre av samlet årlig innbetaling. Det vises til forslaget § 2-2 første og andre ledd og den nærmere behandling av betalingsplanen i proposisjonens pkt. 3.6.4.

Uførepensjon etter foretakspensjonsloven med rett til fripoliseoppbygging er først og fremst tilpasset kollektive ordninger, og vil trolig normalt være kost-

bare forsikringer for enkeltpersoner. For at forslaget om en adgang til å tegne risikoytelser, et punkt som har fått bred støtte fra høringsinstansene, skal ha et praktisk formål, slutter departementet seg til Banklovkommisjonens forslag om at også ettårige uføreforsikringer som gir rett til ytelser ved uførhet i en fastsatt periode kan knyttes til skattefavisert individuell pensjonsordning. Det vises til forslaget § 1-3 om at avtalen også kan omfatte "andre uføreytelser".

Enkelte høringsinstanser gir uttrykk for at risikodekninger (uførepensjon, ytelser til etterlatte samt innskuddsfritak ved uførhet) bør være fradragsberettiget utover den årlige grensen på 15 000 kroner, slik det er vedtatt at selvstendig næringsdrivende, deltakere i deltakerlignede selskaper og frilansere skal kunne tegne risikodekninger med rett til fradrag i skattepliktig inntekt i tilknytning til frivillig tjenestepensjonsordning. I Ot.prp. nr. 24 (2007–2008) pkt. 3.2.1 uttalte departementet følgende om skattefaviserte risikodekninger for selvstendig næringsdrivende, deltakere i deltakerlignede selskaper og frilansere:

"I forbindelse med at Stortinget 26. mai 2005 vedtok at lovregler om obligatorisk tjenestepensjon skulle innføres og tre i kraft fra 1. januar 2006, ga Stortinget samtidig uttrykk for at egen frivillig pensjonsordning for selvstendig næringsdrivende etter lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) skulle gis større skattemessig likebehandling med tilsvarende ordning for arbeidstakere. Dette taler etter departementets vurdering for at selvstendig næringsdrivende, deltakere i deltakerlignede selskaper og frilansere bør ha adgang til å tegne risikodekninger (uførepensjon, ytelser til etterlatte samt innskuddsfritak ved uførhet) med rett til fradrag i skattepliktig inntekt, slik arbeidsgiver har rett til fradrag i skattepliktig inntekt for premie for risikodekninger knyttet til arbeidstakernes tjenestepensjon."

Forslaget om at selvstendig næringsdrivende, deltakere i deltakerlignede selskaper og frilansere bør ha adgang til å tegne risikodekninger med rett til fradrag i skattepliktig inntekt er følgelig fremmet med sikte på å oppnå en større grad av likebehandling med arbeidstakernes tjenestepensjon. De samme hensyn gjør seg ikke gjeldende her. Det foreslås som nevnt i § 1-3 første ledd andre punktum at alderspensjon skal utgjøre mer enn en tredjedel av årlig innbetaling til individuell pensjonsordning. En løsning hvor premier til risikodekninger kom i tillegg til innskudd eller premie til alderspensjonssparing ville således medføre en adgang til en tre ganger høyere årlig innbetaling til individuell pensjonsordning enn det er adgang til etter Banklovkommisjonens forslag. Dette ville heller ikke være i tråd med Stortingets vedtak om en årlig beløpsgrense for skattefavisert individuell pensjonsordning på 15 000 kroner. Departementet vil ikke foreslå en slik utvidelse av rammen for årlige innbetalinger.

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om at kundene skal kunne velge om en individuell pensjonsavtale skal omfatte innskudds- eller premiefritak ved uførhet. Det vises til forslaget § 1-3 andre ledd. Departementet foreslår at dette skal gjelde når avtalen inngås på individuelt grunnlag og når den inngås i tilknytning til kollektiv tjenstepensjonsordning, jf. forslaget § 4-1 andre ledd. Denne sistnevnte problemstillingen er nærmere drøftet i proposisjonens pkt. 3.15.

2.1.4 Institusjoner som kan tilby individuelle pensjonsavtaler

Det er av betydning for konkurransen i markedet for skattefaviserte individuelle pensjonsavtaler at flest mulig institusjoner skal kunne tilby slike avtaler, og departementet slutter seg derfor til forslaget fra Banklovkommisjonen om lovendring som åpner for at innskuddspensjonsforetak skal kunne få konsesjon til å tilby individuelle pensjonsspareavtaler. Departementet viser til forslaget til endring i forsikringsloven § 1-5. Pensjonskasser har etter departementets syn etter gjeldende rett ikke adgang til å tilby individuelle pensjonsavtaler. Departementet foreslår derfor endringer i forsikringsloven § 1-4 slik at pensjonskasser kan få konsesjon til å tilby individuelle pensjonsavtaler til medlemmer av en kollektiv avtale som pensjonskassen forvalter.

Det vises til forslaget § 1-2 andre og tredje ledd som angir hvilke typer institusjoner som kan tilby individuelle pensjonsavtaler.

Når det gjelder spørsmålet om hvilken grad av forsikringselement pensjonsspareavtaler må ha for at et livsforsikringsselskap kan tilby slike avtaler, drøftet Finansdepartementet i Ot.prp. nr. 74 (2003–2004) kapittel 14 hva som vil være å anse som tilstrekkelig forsikringselement. Departementet uttalte der på s. 102:

"Etter Finansdepartementets vurdering er det vanskelig å utlede en helt bestemt grenseoppgang med utgangspunkt i krav til forsikringselement som angis i EU-direktivet. Om tilbud av et konkret produkt skal kunne anses som livsforsikringsvirksomhet eller ikke, vil måtte bero på en konkret vurdering av det enkelte produktet. Det vil i utgangspunktet være tilsynsmyndighetenes ansvar å foreta en slik vurdering.

(...)

Som nevnt er grensegangen her et typisk tilsyns-ansvar, og Kredittilsynet vil derfor treffe avgjørelser i de saker som måtte oppstå innenfor dette feltet. Finansdepartementet viser for øvrig til at det vil kunne fastsettes nærmere regler i forskrift om hva som skal kunne anses som et tilstrekkelig forsikringselement. (...)"

Kravet til tilstrekkelig forsikringselement er i dag nedfelt i forskrift 30. juni 2006 nr. 869 til forsikrings-

loven (livsforsikring mv) § 1-2 første ledd. Bestemmelsen lyder:

"Et livsforsikringsselskap har adgang til å overta pensjonsordninger med innskuddspensjon med tilstrekkelig forsikringselement. Innskuddsfritak ved uførhet regnes her som tilstrekkelig forsikringselement. Kredittilsynet avgjør ellers hva som regnes som tilstrekkelig forsikringselement."

Banklovkommisjonen synes å legge til grunn at innskuddspensjonsprodukter som består av en pensjonsspareavtale i oppsparingsperioden og som konverteres til en pensjonsforsikringsavtale i utbetalingsperioden, har tilstrekkelig forsikringselement til at slike avtaler kan tilbys av livsforsikringsselskap og pensjonskasser med konsesjon til å drive livsforsikringsvirksomhet.

Departementet viser til at forskriftens § 1-2 første ledd konkret angir at innskuddsfritak ved uførhet skal anses som tilstrekkelig forsikringselement, men at Kredittilsynet for øvrig kan avgjøre hva som skal regnes som tilstrekkelig forsikringselement. Etter departementets syn må derfor spørsmålet om hvorvidt et innskuddspensjonsprodukt som består av en individuell pensjonsspareavtale i oppsparingsperioden og som konverteres til en pensjonsforsikringsavtale i utbetalingsperioden har tilstrekkelig forsikringselement, avgjøres ved forskriftsendring eller ved vedtak av Kredittilsynet.

2.1.5 Krav til pensjonsavtalens innhold

Departementet foreslår visse tekniske endringer i forhold til Banklovkommisjonens forslag til regler om krav til pensjonsavtalen og avtalens innhold. Departementet foreslår blant annet at flere av bestemmelsene i Banklovkommisjonens utkast til § 2-2 (som svarer til departementets forslag til § 2-2 i proposisjonen), flyttes til forslaget § 2-1 (§ 2-1 i Banklovkommisjonens utkast), som gis overskriften "Krav til avtalens innhold". Departementets forslag til § 2-2, som regulerer innbetalinger mv., gis overskriften "Årlige innbetalinger". Departementet viser til forslag til §§ 2-1 og 2-2.

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om at pensjonsspareavtaler skal inneholde en innskuddsplan som fastsetter hvilke årlige innbetalinger kunden skal foreta. Departementet er enig med Aktuarforeningen i at en angivelse av premie for risikodekninger i innskuddsplanen vil kunne medføre hyppige endringer i innskuddsplanen. Departementet oppfatter imidlertid ikke Banklovkommisjonens forslag dit hen at premie for tilknyttede forsikringer skal angis særskilt i innskuddsplanen. Dersom innskuddsplanen angir samlede årlige innbetalinger til skattefavisert individuell pensjonsspareavtale, det vil si både innskudd og eventuelt

premie til tilknyttede forsikringer, vil kunden kunne variere sammensetningen av årlig innbetaling til pensjonsspareavtale innen de krav loven stiller til alderspensjonsoppbygging. Ettersom det er samlede årlige innbetalinger som skal fastsettes i innskuddsplanen, foreslår departementet at en i stedet for begrepet "innskuddsplan" benytter begrepet "betalingsplan". Departementet viser til forslaget § 2-2 første og tredje ledd. Adgangen til å endre betalingsplanen samt variere årlig innbetaling omtales nærmere under pkt. 3.9 i proposisjonen.

Når det gjelder Aktuarforeningens forståelse av Banklovkommisjonens utkast til § 2-2 fjerde ledd siste punktum om at "institusjonen skal sørge for at også avregnede beløp skal tilordnes som avkastning av alderspensjonskapitalen", vil departementet vise til at bestemmelsen må leses i sammenheng med resten av bestemmelsen i utkastet § 2-2 fjerde ledd. Bestemmelsen må også ses i sammenheng med den tilsvarende bestemmelsen i forskrift 30. juni 2006 nr. 870 om innskuddspensjonsordninger som skal oppfylle minstekravene i lov om obligatorisk tjenestepensjon § 5 tredje ledd.

Departementets forslag til § 2-1 fjerde ledd første punktum fastsetter at kunden blant annet skal betale et avtalt vederlag for forvaltning av pensjonskapitalen. Andre punktum angir nærmere hva vederlaget for forvaltning av alderspensjonskapitalen skal omfatte, og innebærer at også godtgjørelse som dekkes ved avregning i avkastning på den forvaltede kapital skal gjøres synlig for kunden. Dette gjelder uansett om det er institusjonen selv som forestår forvaltningen eller om institusjonen har valgt å bruke eksterne kapitalforvalter. Dersom institusjonen allerede har tatt seg betalt for forvaltningen av alderspensjonskapitalen, følger det av siste punktum at godtgjørelse avregnet mot avkastningen skal tilføres alderspensjonskapitalen ved at institusjonen regnskapsfører beløpet som avkastning. Institusjonen kan således ikke ta mer betalt for forvaltningen av pensjonskapitalen enn det som er angitt i avtalen. Departementet viser til forslaget § 2-1 fjerde ledd.

Banklovkommisjonens utkast til § 2-2 femte ledd benytter begrepet "avkastningsrente" for de tilfeller der institusjonen garanterer en avkastning som skal oppnås ved forvaltning av pensjonskapitalen. Departementet vil i den forbindelse nevne at det ikke vil være heldig å benytte begrepet "garantert rente" eller "grunnlagsrente" om den avkastning som institusjonen garanterer, slik Aktuarforeningen foreslår, idet dette er forsikringstekniske begreper. Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag, men foreslår at en i stedet benytter begrepet "avkastningsgaranti", se forslaget § 2-1 femte ledd.

2.1.6 Informasjonsplikt

Departementet deler FNHs vurdering av at det først og fremst er gjeldende skatteregler som det vil være relevant for kundene å få informasjon om, og det er også hva Banklovkommisjonen synes å legge til grunn i de alminnelige motivene. Departementet antar imidlertid at det også vil være relevant for kunden å få informasjon om varslede endringer i skattereglene. Departementet foreslår derfor regler om at institusjonen, før avtalen inngås, skal gi opplysninger om gjeldende skatteregler for individuelle pensjonsavtaler, samt varslede endringer i disse. I tillegg skal institusjonen informere om eventuelle endringer i skattereglene i løpet av avtaleperioden, se forslaget § 1-6 første ledd.

Departementet slutter seg til merknadene fra Forbrukerombudet om at det i de tilfeller avtalen omfatter sparing med garantert avkastning, vil være relevant å opplyse om bl.a. fremtidige ytelser, men departementet anser det ikke nødvendig å lovfeste dette særskilt.

Departementet viser til at forslaget fra Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening om at pensjonsytelser skal innrapporteres til skattemyndighetene, som så skal opplyse om forventet samlet fremtidig pensjon, herunder pensjon fra folketrygden, ligger utenfor rammen av det som skal behandles i dette lovforslaget. Departementet viser for øvrig til arbeidet med å etablere en pensjonsportal som vil gi informasjon om folketrygd og samordnet offentlig og privat tjenestepensjon, som NAV omtaler i sine høringsmerknader.

Flere av høringsinstansene mener opplysningene bør kunne tilpasses pensjonsportalen når denne foreligger. NAV peker på at hjemmelen til informasjonsplikt bør ta høyde for et eventuelt fremtidig samarbeid mellom NAV og Norsk Pensjon om en felles pensjonsportal for private og offentlige pensjonsrettigheter. Departementet foreslår på bakgrunn av høringsinstansenes merknader at det gis hjemmel til å gi utfyllende bestemmelser om institusjonenes informasjonsplikt i forskrift. Departementet slutter seg for øvrig til Banklovkommisjonens forslag til regler om informasjonsplikt og kontoføring, jf. forslaget §§ 1-6 og 1-7.

2.1.7 Pensjonsalder og utbetaling av pensjonsytelser

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag til regler om pensjonsalder og utbetaling av ytelser for skattefaviserte individuelle pensjonsavtaler. Departementet viser til forslaget §§ 2-4, 2-5 og 2-7 for så vidt gjelder pensjonsspareavtaler, og §§ 3-2 og 3-3 for så vidt gjelder pensjonsforsikringsavtaler. Etter forslaget skal pensjonsalderen som ho-

vedregel være 67 år, men det kan avtales at ytelser kan utbetales fra og med 62 år dersom kunden ikke mottar lønn. Departementet foreslår i § 2-7 første ledd at alderspensjon skal utbetales fra avtalt pensjonsalder og til fylte 77 år eller senere. Dersom avtalt pensjonsalder er høyere enn 67 år, skal alderspensjonen utbetales i minst 10 år. Dette er i samsvar med Banklovkommisjonens forslag, men bestemmelsen har fått en noe annen utforming. Departementet slutter seg videre til at det for pensjonsspareavtaler skal utstedes et pensjonskapitalbevis ved nådd avtalt pensjonsalder. Et pensjonskapitalbevis vil være tilsvarende de pensjonskapitalbevis som utstedes i en kollektiv innskuddspensjonsordning, jf. innskuddspensjonsloven § 1-2 bokstav l. Pensjonskapitalbevis omtales nærmere i pkt. 3.11.3 i proposisjonen.

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om at en kunde som har nådd pensjonsalder og som fremdeles mottar lønn, vil kunne kreve at pensjonen ikke skal utbetales i den utstrekning vedkommende mottar lønn, se forslaget § 2-7 tredje ledd og § 3-3 tredje ledd. Beregnet personinntekt fra næringsvirksomhet og godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i deltakerliknet selskap sidestilles med lønn i denne sammenheng.

Departementet vil, i tilknytning til Aktuarforeningens merknad, vise til at begrepet "alderspensjon" tradisjonelt omfatter ytelser både etter innskuddsbaserte og ytelsesbaserte pensjonsordninger, og begrepet benyttes også i lovforslaget både for alderspensjonsytelser etter pensjonsspareavtale og pensjonsforsikringsavtale. Det er etter departementets syn ikke nødvendig å gi en nærmere presisering av begrepet "alderspensjon" i lovforslaget. Til NAVs merknad, jf. proposisjonen pkt. 3.8.3 s 24, vil departementet vise til at lovforslaget tar utgangspunkt i gjeldende regler i folketrygden, og vil eventuelt måtte tilpasses nye utførelser i den grad NOU 2007:4 Ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre følges opp med konkrete lovregler.

I de tilfeller hvor kunden har avtalt særaldersgrense, men ikke lenger oppfylder vilkårene for særaldersgrensen eller opphører å være medlem av tjenstepensjonsordningen, har Banklovkommisjonen foreslått at ny pensjonsalder skal fastsettes. På bakgrunn av Aktuarforeningens merknad, foreslår departementet en plikt for kunden til å informere institusjonen dersom kunden ikke lenger oppfylder vilkårene for særaldersgrensen. Departementet foreslår videre å lovfeste at ny pensjonsalder i så fall skal fastsettes etter hovedregelen i forslaget § 2-5 første ledd. Det vises til forslaget § 2-5 andre ledd.

2.1.8 Adgang til å variere innbetaling til en skattefavorisert individuell pensjonsspareavtale

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om at kunden skal kunne endre betalingsplanen. Departementet slutter seg videre til Banklovkommisjonens forslag om at kunden skal kunne variere årlig innskudd med inntil 25 pst. (høyere eller lavere beløp) i forhold til det beløp som er fastsatt i betalingsplanen, uten at dette krever endring av planen. Denne variasjonen må imidlertid skje innen rammen for årlig innbetaling til skattefavorisert individuell pensjonsordning. Departementet slutter seg også til Banklovkommisjonens forslag om at kunden ved melding til institusjonen skal kunne la være å betale innskudd i henhold til betalingsplanen i en angitt periode, uten at betalingsplanen endres. Det vises til forslaget § 2-2 andre ledd.

Departementet vil understreke at premie til ettårige og flerårige forsikringer må innbetales årlig dersom ikke forsikringsdekningen skal opphøre. For flerårige forsikringer vil unnlattelse av å betale premie føre til at forsikringsavtalen avbrytes, jf. forsikringsavtalelovens regler om dette. Adgangen til helt eller delvis å unnlate å foreta årlig innbetaling gjelder derfor ikke for premie til tilknyttede forsikringer som er flerårige. Departementet foreslår på denne bakgrunn å lovfeste at dersom kunden endrer eller unnlater å foreta innbetaling i henhold til andre ledd, skal det likevel betales premier til flerårige tilknyttede forsikringer som nevnt i § 1-3 andre og tredje ledd.

Sparebankforeningen peker på at det kan oppstå konflikt med kravet om at minst en tredjedel av årets innbetaling skal benyttes til oppbygging av alderspensjon, i de tilfelle hvor kunden helt eller delvis unnlater å innbetale innskudd i en angitt periode, men hvor premie til risikodekninger innbetales. Departementet viser til at forslaget om at det skal foretas innbetaling av premie til flerårige forsikringer i de tilfeller kunden helt eller delvis unnlater å innbetale til den individuelle pensjonsordningen i en angitt periode, innebærer et unntak fra hovedregelen § 1-3 første ledd andre punktum om at alderspensjonssparing skal utgjøre minst en tredjedel av årlig innbetaling. Det er likevel viktig at det ikke gis anledning til å fravike hensynet bak loven om at alderspensjon skal være hovedytelsen. Departementet foreslår derfor å lovfeste at premier som innbetales til tilknyttede forsikringer i henhold til § 2-2 tredje ledd første punktum likevel ikke kan overstige det beløp som det ville ha vært anledning til å betale inn til slike premier dersom årlig innbetaling ble foretatt i henhold til betalingsplanen, jf. § 1-3 første ledd om at minst en tredjedel av årlig innbetaling skal gå til alderspensjonssparing. Departementet viser til forslaget § 2-2 tredje ledd andre punktum. Det vises for øvrig til proposi-

sjonens pkt. 3.4.4, hvor forholdet mellom tilknyttede forsikringer og innskudd eller premie behandles nærmere.

2.1.9 Regler om omregning ved endring av skattefavisert individuell pensjonsforsikringsavtale

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens vurdering av at det skal være adgang til endring av individuelle skattefaviserte pensjonsforsikringsavtaler, og at det ved endring av avtalen skal skje en omregning av pensjonsytelsene som kan ta hensyn til endret risiko. Aktuarforeningen foreslår at det fastsettes at selskapene skal ha plikt til å ta hensyn til endret risiko ved omberegning av pensjonsytelsene. Banklovkommisjonen har ikke uttalt seg om institusjonenes adgang til å ta et seleksjonsfradrag ved endret risiko, men synes å legge til grunn at reglene om omregning av skattefaviserte individuelle pensjonsordninger bør bygge på gjeldende regler om omregning for IPA-kontrakter. Departementet foreslår derfor at reglene om omregning i lov om individuell pensjonsordning i større grad tilpasses gjeldende regler for omregning av IPA-kontrakter.

I overgangsreglene som ble gitt i forbindelse med utviklingen av IPA-ordningen ble det presisert at selskapene kan beregne et fradrag i forsikringstekniske avsetninger som står i forhold til endring i risiko ved omregning, jf. forskrift 26. mars 1999 nr. 14 til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven § 6-47-31. I tråd med høringsmerknadene fra FNH foreslår departementet å lovfeste at selskapene ved omregning av en skattefavisert individuell pensjonsforsikringsavtale har adgang til å ta et fradrag i forsikringstekniske avsetninger som står i forhold til endring av risiko, se forslaget § 3-9. Det følger også av overgangsreglene for IPA-kontrakter at selskapet før utbetaling av innestående midler på en IPA-kontrakt må informere rettighetshaver skriftlig dersom det ved endring vil ta et seleksjonsfradrag i de forsikringstekniske avsetningene, og videre om grunnlaget for fradraget. Selskapet skal eventuelt også opplyse om innestående verdi og størrelsen på fradraget før rettighetshaver kan ta endelig standpunkt til om retten til utbetaling skal benyttes.

Departementet foreslår regler i § 3-9 som svarer til reglene om seleksjonsfradrag i nevnte forskrift § 6-47-31 om utbetaling av innestående midler i en IPA-kontrakt.

2.1.10 Opphør av skattefavisert individuell pensjonsavtale

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens vurdering av at dersom kunden stanser innbetaling til en skattefavisert individuell pensjonsspareavtale uten å varsle selskapet, skal ordningen anses

som avsluttet. Dette tilsvarer reglene som gjelder for pensjonsforsikringsavtaler i henhold til forsikringsavtaleloven. Departementet slutter seg videre til Banklovkommisjonens vurdering av at det bør utstedes pensjonskapitalbevis og pensjonsbevis dersom henholdsvis en individuell pensjonsspareavtale eller pensjonsforsikringsavtale avsluttes. Utstedelse av slike bevis vil etter departementets syn ikke være i konflikt med premissene i utredningsmandatet om å finne løsninger for å slå sammen og således redusere eksisterende avtaleforhold.

Etter departementets syn vil det være i kundens interesse å motta et dokument som eksplisitt angir kundens rettigheter, og som etter sin form også gir kunden lettere tilgjengelig informasjon om sine rettigheter. I tråd med det som er anført av enkelte av høringsinstansene legger departementet til grunn at utstedelse av et slikt bevis vil kunne medføre visse kostnader. Det er etter departementets syn likevel ikke grunn til å tro at de kostnader institusjonene har ved å utstede et bevis vil være uforholdsmessige sett i forhold til kundens nytte av og ønske om å få et bevis for opptjente rettigheter, idet den informasjon som skal fremgå av slike bevis vil være opplysninger som skal innehas av institusjonene.

Når det gjelder Aktuarforeningens merknader om at det bør tilstrebes en ensartet begrepsbruk, vil departementet vise til at det knytter seg en del særlige regler til begrepet "fripolise". Fripolise utstedes til medlemmer som fratrer en kollektiv ytelsesbasert pensjonsordning. Etter forskrift til forsikringsloven § 5-2 skal det bl.a. knyttes administrasjonsreserve til en fripolise. For å unngå en begrepsbruk som kan gi opphav til misforståelser, vil departementet følge Banklovkommisjonens forslag om å bruke begrepet "pensjonsbevis" for pensjonsrettigheter som utpringer av individuelle pensjonsforsikringsavtaler som reguleres i denne lovens kapittel 3.

Ved opphør av en individuell pensjonsspareavtale skal det utstedes pensjonskapitalbevis etter reglene i innskuddspensjonsloven § 6-2.

Det vises til forslaget § 2-3 for individuelle pensjonsspareavtaler og § 3-1 fjerde ledd for individuelle pensjonsforsikringsavtaler.

2.1.11 Sammenslåing av pensjonsrettigheter

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag til regler om sammenslåing av pensjonskapitalbevis med rett til straks begynnende alderspensjon, med annet pensjonskapitalbevis. Det vises til forslaget § 2-6 andre ledd. Departementet slutter seg også til Banklovkommisjonens forslag til regler om adgang til å benytte pensjonskapitalbevis som engangspremie for tillegg til alderspensjonsytelse i en pensjonsforsikringsavtale eller i en fripolise. Departementet viser til forslaget § 2-6 tredje ledd.

Etter foretakspensjonslovens regler om sammenslåing av fripoliser vil det ikke være adgang til å fravike de regler som gjelder for utbetalingsperiode, og i praksis må da lengste utbetalingsperiode velges. Banklovkommissjonens forslag om at kunden ved sammenslåing av en individuell pensjonsavtale med fripolise med ulike utbetalingsperioder skal kunne velge den korteste utbetalingsperioden for disse, vil kunne legge til rette for økt grad av sammenslåing, men innebærer samtidig at kunden vil kunne omgå reglene om utbetalingsperiode i den kollektive ordningen som fripolisen bygger på.

Departementet mener det er uheldig dersom man på denne måten åpner for en omgåelse av regelverket til en kollektiv pensjonsordning, som ellers ville vært ufravikelig for det enkelte medlem. Departementet foreslår derfor at ved sammenslåing skal lengste utbetalingsperiode legges til grunn. Det vises til forslaget § 3-10.

Etter det ovenstående vil utgangspunktet være at vilkårene i den kollektive tjenestepensjonsordningen som fripolisen løper ut fra, videreføres i den nye sammenslåtte avtalen, idet pensjonsordningens regler ikke kan fravikes av det enkelte medlem. I den utstrekning rettsforholdet under fripolisen ikke vil måtte videreføres, legger departementet til grunn at innholdet av den nye sammenslåtte avtalen vil måtte fastsettes ved avtale mellom kunden og institusjonen. For eksempel gjelder dette kostnader for de sammenslåtte avtalene. Kostnader ved administrasjon av fripoliser vil dekkes av administrasjonsreserve tilordnet fripolisen, og i tillegg kan selskapene betinge seg en andel av overskuddet på avkastningsresultatet som angitt i selskapets vedtekter, jf. forsikringsloven § 9-12.

Departementet legger til grunn at tariff og kostnader for den sammenslåtte avtalen vil måtte fastsettes ved avtale for den skattefaviserte individuelle pensjonsordningen, og legger videre til grunn at selskapet etter forsikringsloven § 9-3 må operere med en egen tariff for individuell avtale som er slått sammen med fripolise. Departementet foreslår også at det gis hjemmel til å gi utfyllende bestemmelser om sammenslåing i forskrift. Det vises til forslaget § 3-10 tredje ledd.

Spørsmålet om sammenslåing av risikoytelser med rett til fripoliseopptjening som er knyttet til en fripolise, vil etter departementets syn måtte løses med utgangspunkt i reglene om sammenslåing av fripoliser i foretakspensjonsloven § 4-15 samt utfyllende bestemmelser gitt i forskrift 1. desember 2000 nr. 1212 til foretakspensjonsloven.

Når det gjelder spørsmålet om eiendomsrett til etterlatteytelser, legger departementet til grunn at premiereserven til etterlattedekninger knyttet til fripolisen eller den individuelle pensjonsavtalen skal tilord-

nes kunden/innehaveren av fripolisen så lenge etterlattedekningen ikke er aktualisert, og at potensielle etterlatte ikke har noen "eiendomsrett" til premiereserve før forsikringstilfellet er inntruffet.

Spørsmålet om eventuelt seleksjonsfradrag ved endret risiko er omtalt i pkt. 3.10 i proposisjonen om omregning, og selskapets plikt til å informere kunden om grunnlaget for et eventuelt fradrag og i tilfelle størrelsen på et slikt fradrag mv., gjelder også her.

Når det gjelder innspillet fra Silver om sammenslåing av fripolise og pensjonskapitalbevis fra kollektiv ordning som skal forvaltes som pensjonsforsikring, ville dette trolig måtte løses ved endringer i innskuddspensjonsloven. Problemstillingen ligger imidlertid utenfor rammene for dette lovforslaget.

Når det gjelder sammenslåing av fripolise og individuell pensjonsforsikringsavtale og de spørsmål som oppstår om sammenslåing når kunden blir medlem av en ytelsesbasert tjenestepensjonsordning som har regler om medregning, legger departementet til grunn at dette er en mindre aktuell problemstilling. Både FNH og Silver gir uttrykk for at det i dag er relativt sjelden at foretakspensjonsordninger har regler om medregning av opptjente rettigheter i tidligere tjenestepensjonsordning.

Departementet legger til grunn at i tilfelle kunden blir medlem av en ny tjenestepensjonsordning som har regler om medregning, og fripolisen er slått sammen med en individuell pensjonsordning som er avsluttet, vil de samlede midlene i den sammenslåtte avtalen knyttet til fripolisen kunne inngå. Lengden av tjenestetiden som medregnes, beregnes etter foretakspensjonsloven § 4-12 ut fra den samlede premiereserve som overføres.

Departementet legger derimot til grunn at når en fripolise er slått sammen med en individuell pensjonsforsikringsavtale som fremdeles løper, må spørsmålet om medregning løses etter nærmere avtale mellom kunden og den nye arbeidsgiveren.

2.1.12 Flytting

Departementet slutter seg til forslaget fra Banklovkommissjonen om at skattefaviserte individuelle pensjonsordninger kan flyttes til annen institusjon med en oppsigelsesfrist på én måned. Det vises til forslaget § 1-5. Dette vil sikre lettest mulig gjennomføring av flyttingen og vil videre legge forholdene til rette for konkurranse mellom tilbydere av skattefavisert individuell pensjonsordning.

Departementet slutter seg også til vurderingene fra Aktuarforeningen og FNH om at en oppsigelsesfrist på én måned vil kunne være for kort i de tilfeller der selskapet det flyttes til skal foreta helsevurdering av kunden, og denne ikke foreligger innen oppsigelsesfristens utløp. Dette er det tatt hensyn til i forslaget § 1-5 om at i de tilfeller den pensjonsinnretning kon-

trakten flyttes til, skal legge til grunn ny helseprøving av forsikrede, kan oppgjørsfristen forskyves med den tid utover én måned som det tar for mottakende pensjonsinnretning å gjennomføre helseprøvingen. Forslaget om én måneds oppsigelsesfrist innebærer at man fraviker forsikringsloven § 11-5, som forsikringsloven § 11-13 viser til i helhet. Departementet vil presisere at regler om flyttegebyr som er gitt i medhold av § 11-5 skal gjelde også ved flytting av individuell pensjonsordning. Etter forskrift 30. juni 2006 nr. 869 til forsikringsloven § 11-3 kan flyttegebyret ikke settes høyere enn 200 kroner.

Når det gjelder merknadene fra Kredittilsynet og FNH om at en kunde kan unngå omregning ved å kreve sammenslåing av to eller flere fripoliser samtidig med flytting, vil departementet vise til at sammenslåing og flytting er to selvstendige disposisjoner. Dette gjenspeiles også i ordlyden i § 3-10: "...herunder i tilfelle etter flytting, [kan kunden] kreve sammenslåing av pensjonsforsikringsavtalen og fripolisen med tilhørende midler." Det følger av ordlyden i forslaget § 3-10 at § 3-9 gjelder tilsvarende ved den omregningen som skal skje ved sammenslåing. Etter flyttingen vil således den institusjon som foretar sammenslåingen kunne ta hensyn til endret risiko gjennom omregning slik det følger av forslaget § 3-9.

Ved flytting skal premiereserve for opptjente rettigheter, beregnet etter beregningsgrunnlaget til avgivende pensjonsinnretning, overføres til mottakende pensjonsinnretning. Forsikringsloven § 11-14 sjette ledd andre punktum gir avgivende selskap rett til å kreve at det beregnes et såkalt seleksjonsfradrag ved overføring av midler knyttet til individuell pensjonsavtale i de tilfeller den nye pensjonsinnretningen legger til grunn ny helseprøving av den forsikrede. Adgangen til å kreve et seleksjonsfradrag forutsetter at selskapet har tatt forbehold om slikt fradrag i forsikringsvilkårene. Seleksjonsfradrag innebærer at avgivende selskap beregner et fradrag i premiereserven i de tilfeller hvor premiereserven ikke står i forhold til den risiko som faller bort, slik at overføringen vil påføre avgivende selskap et tap.

I forbindelse med flytting kunne avgivende selskap tidligere kreve at det ble fremlagt legeattest av den forsikrede. Et flertall i Banklovkommisjonen foreslo i NOU 2003:11 å oppheve den generelle adgangen for avgivende pensjonsinnretning til å kreve seleksjonsfradrag, jf. NOU 2003:11 s. 161. Flertallet begrunnet dette blant annet i at selskapenes adgang til å ta et seleksjonsfradrag representerte en rettsusikkerhet for den forsikrede, og videre at seleksjonsfradrag ville kunne motvirke flytting, noe som ville virke uheldig i forhold til ryddig markeds konkurranse. Flertallet viste til at et vesentlig motiv ved seleksjonsfradrag syntes å være å motvirke at den person som flytter sin forsikring oppnår høyere ytelser i

mottakende selskap enn forsikringen ga i avgivende selskap.

I Ot.prp. nr. 11 (2003–2004) fremmet departementet forslag om at seleksjonsfradrag bare kunne kreves dersom den pensjonsinnretningen kontrakten flyttes til, legger til grunn ny helseprøving av forsikrede. Forslaget ble vedtatt og følger nå av forsikringsloven § 11-14 sjette ledd. Det følger også av forsikringsloven § 11-1 andre ledd at flyttereglene gjelder flytting til tilsvarende kontrakt. Kredittilsynet og FNH hevdet at det etter de nye reglene om flytting og seleksjonsfradrag vil kunne oppstå spekulasjonsrettet flytting og omdanning av individuelle kontrakter med opplevelsesforsikring. På grunnlag av dette vurderte departementet det som hensiktsmessig å presisere begrepet "tilsvarende kontrakt", og sendte et forslag til forskrift på høring høsten 2004. Høringsinstansene var delt i synet på forslaget. FNH, Kredittilsynet og Aktuarforeningen var skeptiske til departementets forslag og mente at forskriften ikke løser det grunnleggende problemet med skjevseleksjon og helsemotivert flytting. Som følge av dette ble forskriften ikke fastsatt.

Departementet viser til at det ved flytting til tilsvarende kontrakt ikke samtidig skal kunne skje en omdanning til nye ytelser, og selskapets ansvar for den forsikredes liv og helse skal ikke endres vesentlig. En eventuell omdanning i forbindelse med flytting skal foretas i henhold til ellers gjeldende regler, jf. forsikringsloven § 11-1 fjerde ledd.

Det vil kunne tenkes eksempler på at en kunde som har en kontrakt som gir rett til livsvarige ytelser og som får reduserte leveutsikter flytter sin kontrakt, og at kunden og mottakende selskap avtaler at kontrakten til kundens fordel skal endres til tidsbegrensede ytelser etter at kontrakten er flyttet og forsikringstekniske reserver er overført til mottakende selskap. Departementet ser at slike tilfeller vil kunne innebære en spekulasjon mot avgivende selskap, men understreker at slik spekulasjon vil være en ren omgåelse av loven. Det er etter departementets oppfatning et tilsynsansvar å påse at slik omgåelse ikke skjer. Etter departementets syn er det ikke grunnlag for å foreslå en oppheving av forsikringsloven § 11-14 sjette ledd andre punktum. Det er etter departementets vurdering for øvrig sannsynlig at de fleste skattefaviserte individuelle pensjonsordninger vil være pensjonsspareordninger. I så fall vil problemstillinger knyttet til seleksjonsfradrag ved flytting av skattefaviserte individuelle pensjonsordninger heller ikke få nevneverdig praktisk betydning.

2.1.13 Begunstigede

Flere høringsinstanser mener at adgang til å oppnevne begunstiget til ordningen vil gjøre produktet mer attraktivt. Det er ikke adgang til å oppnevne be-

gunstiget i de lovene som regulerer skattefaviserte kollektive ordninger. Ved utarbeidelsen av foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven ble spørsmålet om adgang til fritt å oppnevne begunstiget vurdert, og avvist. Dette tilsier i utgangspunktet en tilsvarende løsning for skattefaviserte individuelle pensjonsordninger.

Departementet vil vise til at Banklovkommisjonens (flertallets) utkast til regler vedrørende pensjon til fraskilt ektefelle vil være i tråd med ekteskapsloven § 86, som regulerer henholdsvis en fraskilt ektefelles rett til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden og § 87, som fastsetter regler om fordeling av etterlattepensjon mellom fraskilt ektefelle og ny ektefelle i de tilfeller avdøde var gift på nytt. Kunden vil i de fleste tilfeller bruke en andel av løpende inntekt til individuell pensjonsordning. Utbetaling av etterlattepensjon til fraskilt ektefelle vil derved også ha karakter av en utsatt deling av verdier som ligger i individuelle pensjonsordninger, jf. også utvalgets begrunnelse for regelen om fraskilt ektefelles rett til etterlattepensjon i foretakspensjonsloven § 7-3, jf. NOU 1998:1 Utkast til lov om foretakspensjon pkt. 6.6.2.

Departementet deler ikke Banklovkommisjonens mindretalls standpunkt om at det bør kunne oppnevnes en begunstiget etter en skattefavisert individuell pensjonsordning for å kunne oppnå en annen fordeling av pensjonsmidlene enn det som følger av arvelovens regler om fordeling til arvinger og ekteskapslovens regler om fraskilt ektefelles rett til etterlattepensjon. Reglene om skattefaviserte individuelle pensjonsordninger bør etter departementets vurdering tilpasses gjeldende regler om fordeling av midler til fraskilt ektefelle og arvinger i de lovene som regulerer dette.

I den forbindelse vil departementet for øvrig vise til Forbrukerombudets uttalelse om at arvelovens pliktregler for livsarvinger, og i noen grad reglene om minstearv for ektefelle, kan gi løsninger som i en del tilfeller ikke er i samsvar med arvelaters ønske, og at det derfor bør være anledning for kunden til å ivareta dem som kunden mener er viktig å sikre økonomisk. Forbrukerombudet viser videre til at mange må tegne livsforsikring dersom man ønsker en annen fordeling av formue enn det arveloven legger opp til, og mener det er uheldig om en så økonomisk sett betydelig avtale som en individuell pensjonsspareavtale ikke skal kunne dekke et slikt behov.

I avgjørelsen inntatt i Retstidende 2003 s. 92, som Forbrukerombudet viser til, tok Høyesterett stilling til om en sparekonto i tilknytning til en dødsrisikoforsikring var å anse som et kontoinnskudd som skulle gå inn i avdødes dødsbo og fordeles mellom arvingene, eller en forsikringssum som tilfaller en avdød forsikringstakers ektefelle etter forsikringsav-

taleloven (FAL) § 15-1 andre ledd. Flertallet kom til at dette var å anse som en del av forsikringen og at utbetalingen skulle skje i henhold til forsikringsavtaleloven § 15-1. Flertallet uttalte at i den grad reglene om begunstigelse innebærer en uønsket rettstilstand, vil det være en oppgave for lovgiveren å foreta de nødvendige lovendringer.

Mindretallet uttalte derimot at det å

"unnta sparesaldoen fra fordeling etter arvelovens regler, gir en arvelater en betydelig større adgang til, å fordele formuen ved sin død etter eget for-godtbefinnende... For mange kan dette bety at alt av likvide midler kan settes inn der [på sparekontoen], og en kan selv bestemme hvem som skal få pengene. De øvrige midler i dødsboet fordeles på vanlig måte. Mitt syn er ikke begrunnet i at jeg tror på noen stor fare for at folk så ofte søker å komme utenom arvelovens regler. Men jeg ser det slik at faren for omgåelse er større i vår tid enn tidligere. Mange familier oppløses, foreldre stifter nye forhold med nye barneskull. Kontakten til den første familien kan svekkes, og det kan være nærliggende å sikre den nye familien. Det er godt mulig at en kunne diskutere om en person i større grad skulle kunne rå over formuens fordeling etter sin død. Men jeg er i mot at en omgåelse skal kunne skje bare med bakgrunn i et produkt lansert av et forsikringsselskap, der nettopp ordningen med begunstigelse er fremtredende. Selve sparingen kan jo forsikringstakeren ellers like gjerne foreta i en bank."

Etter departementets syn kan den begrunnelse Høyesteretts flertall la til grunn i avgjørelsen som det er vist til ikke tas til inntekt for at det bør være adgang til å oppnevne begunstiget til skattefavisert individuell pensjonsordning, da dette ligger utenfor flertallets resonnement. Derimot er mindretallets begrunnelse etter departementets vurdering et argument for at det ikke skal være adgang til å oppnevne begunstiget for denne formen for skattefavisert sparing. Mindretallet viser til at omgåelse av arvelovens regler ikke bør skje med bakgrunn i et produkt lansert av et forsikringsselskap der ordningen med begunstigelse er fremtredende.

Departementet slutter seg til den oppfatning Høyesteretts mindretall her gir uttrykk for. En endring i lovfastsatte regler om fordeling av arv, midler opptjent gjennom ekteskap mv. bør eventuelt foretas ved å endre de aktuelle lovene (arveloven og ekteskapsloven), og ikke ved at det åpnes for å etablere pensjonsordning med adgang til å omgå lovfastsatte fordelingsregler. Dette gjelder i enda større grad når det som her er snakk om en skattefavisert pensjonsordning. Pensjonslovgivningens regler om fordeling av pensjonskapitalen ved kundens død gir enkle regler som ved forsikringstakerens død sikrer etterlatteytelser til kundens barn og ektefelle.

Departementet ser det som viktig at en her følger flertallet i Banklovkommisjonens løsning om at det ikke skal være adgang til å oppnevne begunstiget et-

ter skattefavoredert individuell pensjonsavtale. Dette er som nevnt også det som gjelder i de lovene som regulerer de skattefavorederte kollektive ordningene. Det vises til forslaget §§ 2-8, 3-7 og 3-8.

2.1.14 Kobling av individuelle pensjonsavtaler til kollektivordninger

Departementet antar, i likhet med Banklovkommisjonen, at adgang til blant annet felles administrasjon (avtaleslutning, kontoutskrift, kommunikasjon mellom kunde og institusjonen etc.), og sammenslåing av midlene i utbetalingsperioden vil kunne gi rasjonaliseringsgevinster for ordningen, og foreslår en generell adgang til å kunne koble en individuell pensjonsspareavtale til en kollektiv tjenstepensjonsordning, jf. forslaget § 4-1 første ledd. Forutsetningen for at en individuell pensjonsspareavtale skal kunne knyttes til en kollektiv tjenstepensjonsordning, er at institusjonen som den kollektive tjenstepensjonsordningen er tegnet i, også har adgang til å tilby individuelle pensjonsspareavtaler, i samsvar med virksomhetsreglene og konsesjonen.

Departementet antar at det ikke er nødvendig å sette lovkrav om at kapitalen knyttet til den individuelle pensjonsordningen må forvaltes sammen med kapitalen som er knyttet til den kollektive tjenstepensjonsordningen for å oppnå rasjonaliseringsgevinster. Den individuelle pensjonsordningen skal ikke være en del av den kollektive pensjonsordningens midler. Midlene i den kollektive ordningen reguleres av foretakspensjonsloven eller innskuddspensjonsloven. Departementet antar at det vil kunne oppnås rasjonaliseringsgevinster dersom pensjonskapital knyttet til pensjonsspareavtalen kan forvaltes av institusjonen på samme måte som den kapital som er knyttet til tjenstepensjonsordningen, og foreslår en adgang til dette, jf. forslaget § 4-2. I praksis vil dette for individuelle pensjonsspareavtaler som knyttes til foretakspensjonsordninger eller kommunale pensjonsordninger trolig gjøres ved å plassere alle individuellkundene i en egen underportefølje i kollektivporteføljen, og da "gjenbruke" vilkårene for investeringsmuligheter som er lagt til grunn for kollektivkundene. Departementet legger til grunn at det nettopp er her vesentlige rasjonaliseringsgevinster kan hentes ut.

Departementet slutter seg videre til Banklovkommisjonens forslag om bruk av alderspensjonskapitalen, herunder adgangen til at samlet pensjonskapital undergis felles forvaltning i utbetalingsperioden, jf. forslaget § 4-3. Departementet slutter seg også til at kunden skal ha en individuell flytterett knyttet til pensjonskapitalen i pensjonsspareavtalen selv om denne er inngått i tilknytning til en kollektiv ordning. Dette følger av reglene i forslaget § 1-5, jf. § 4-1 tredje ledd. Hvis den kollektive tjenstepensjonsord-

ningen skal flyttes, innebærer dette imidlertid at pensjonsspareavtalen ikke følger med på en slik flytting med mindre kunden selv krever det i samsvar med reglene i forslaget § 1-5, jf. § 4-4 første ledd.

Departementet merker seg at Konkurransetilsynet i utgangspunktet er positiv til at det åpnes for å koble en individuell pensjonsordning til kollektiv tjenstepensjonsordning fordi dette vil kunne gi samordningsgevinster, selv om Konkurransetilsynet også påpeker at kravet om at individuelle pensjonsspareavtaler som knyttes til en kollektiv innskuddspensjonsordning skal omfatte forsikring av innskuddsfri-tak ved uførhet, kan begrense etableringsmulighetene.

Departementet viser til at det på tilbudssiden legges opp til at alle aktører som i dag kan tilby kollektive avtaler skal kunne tilby individuelle avtaler, likevel slik at pensjonskasser bare kan tilby individuelle avtaler til medlemmer av en kollektiv ordning. Dersom en stor andel av de individuelle avtalene kobles opp mot kollektive avtaler, kunne man tenke seg at konkurransen i markedet for skattefavorederte individuelle pensjonsordninger begrenses tilsvarende, slik Konkurransetilsynet peker på. På en annen side vil en adgang til slik kobling kunne bidra til en økt kostnadseffektivitet i forvaltningen av pensjonsavtaler og rasjonell distribusjon av kontoutskrifter og utbetalinger knyttet til slike tjenester, til fordel for både tilbydere og etterspørere.

Hvis konkurransen i pensjonsmarkedet hovedsakelig skjer ved tegning av kollektive avtaler, kunne dette føre til høyere priser i markedet for individuelle pensjonsordninger, idet arbeidsgiveren som tegner den kollektive avtalen ikke vil ha incentiv til å velge pensjonsordning ut fra prisene for individuelle avtaler. Kunden står imidlertid fritt til å velge om han skal slå sammen ordningen med kollektiv avtale.

Dersom pensjonsinnretningene skulle kreve for høye vederlag for administrasjonskostnader, er det etter departementets syn grunn til å anta at dette vil kunne føre til at kundene velger å tegne individuelle avtaler hos en annen leverandør uten at det skjer en sammenkobling til den kollektive avtalen. Uansett forekomst av sammenkobling med kollektive avtaler, vil det likevel eksistere et eget, og kanskje ikke så ubetydelig marked for individuelle pensjonsordninger, idet det vil være en betydelig andel yrkesaktive som ikke omfattes av kollektive tjenstepensjonsordninger, slik som selvstendig næringsdrivende, frilansere mv.

Når det gjelder markedet for kollektive tjenstepensjonsordninger, legger departementet til grunn at arbeidsgiver vil velge best mulig produkt ut fra en samlet vurdering av kostnader og avkastning. Videre vil regler om produktpakkeforbud til en viss grad kunne forhindre konkurranseskadelig atferd hos til-

byderne. Etter departementets vurdering er det grunn til å tro at forholdene ligger til rette for en sunn og åpen priskonkurranse mellom tilbydere av pensjonsløsninger.

For at en individuell pensjonsspareavtale skal kunne kobles mot en tjenstepensjonsordning etter innskuddspensjonsloven, kreves det i Banklovkommisjonens forslag at avtalen skal omfatte forsikring av innskuddsfritak ved uførhet for blant annet å oppnå parallellitet med det krav til innskudds- og premiefritak ved uførhet som følger av lov om obligatorisk tjenstepensjon.

Departementet antar at det ikke er nødvendig å sette lovkrav om at den individuelle pensjonsordningen må omfatte forsikring av innskuddsfritak ved uførhet når hovedpoenget med koblingen er å oppnå rasjonaliseringsgevinster. Dette bør være frivillig og kunden bør selv kunne bestemme om hun eller han ønsker å tegne slik forsikring, uansett om den individuelle spareavtalen kobles til en kollektiv tjenstepensjonsordning etter innskuddspensjonsloven eller foretakspensjonsloven.

Departementet antar i likhet med Banklovkommisjonen at en kunde lett kan gå ut fra at retten til alderspensjon i den kollektive tjenstepensjonsordningen og den individuelle pensjonsspareavtalen vil stå i samme stilling ved uførhet. Det legges derfor inn en opplysningsplikt for pensjonsleverandøren om å informere om forskjell i risikodekninger hvis kunden ikke velger forsikring av innskuddsfritak ved uførhet, jf. forslaget § 4-1 andre ledd. I forsikring av innskuddsfritak ved uførhet kan forsikringsselskapet ta forbehold som nevnt i forsikringsavtaleloven § 19-10 første punktum, med mindre selskapet har foretatt helsevurdering før avtaleinngåelsen.

Det er foretatt noen tekniske justeringer av ordlyden i lovteksten i kapittel 4 om hvilke regler individuelle pensjonsspareavtaler som knyttes til kollektiv tjenstepensjonsordning skal følge. Det vises til forslaget § 4-1 tredje ledd som gir forslaget kapittel 1 og 2 tilsvarende anvendelse for disse individuelle pensjonsspareavtalene. Dette innebærer at individuelle pensjonsspareavtaler som knyttes til kollektiv tjenstepensjonsordning, er underlagt samme regler som individuelle pensjonsspareavtaler som ikke er tilknyttet en kollektiv avtale. Dette gjelder med mindre annet følger av forslaget §§ 4-2 til 4-4. Pensjonskapitalbevis fra individuelle pensjonsspareavtaler som omfattes av forslaget kapittel 4, skal for eksempel følge reglene i forslaget § 2-6.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at departementet med hensyn til nivået på inntektsfradrag for årlige innbetalinger til skattefavisert pensjonsordning, har fulgt opp

Stortingets vedtak av 23. april 2007 og foreslått en ramme på 15 000 kroner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser i denne sammenheng til at med innføringen av obligatorisk tjenstepensjon i 2006, fikk arbeidsgivere plikt til å opprette pensjonsordning for sine ansatte.

Flertallet vil peke på at en individuell pensjonsordning med adgang til årlig innbetaling på inntil 15 000 kroner, vil kunne gi et betydelig tillegg til den enkeltes alderspensjonssparing. Etter flertallets syn må grensen for inntektsfradraget sees i forhold til hvor mye det er rimelig å anta folk flest vil ønske å sette av til fremtidig pensjon gjennom å spare i en individuell ordning. En for høy grense for hvor mye premie som kan gi inntektsfradrag, vil kunne forårsake at det i for stor grad legges til rette for skattefavisering av personer som har mulighet til å omplassere formue til skattefavisert individuell pensjonsordning. Flertallet slutter seg til at grensen for inntektsfradraget bør settes slik at mange får adgang til å utnytte skattefaviseringen fullt ut.

Flertallet viser til at departementet har foreslått en maksimumsgrense for årlige innbetalinger som svarer til den øvre grensen for inntektsfradrag. Flertallet slutter seg til at grensene bør være sammenfallende, dette blant annet for å unngå uklarhet og skattemessig forskjellig behandling av midler i samme ordning.

Flertallet viser til at midler som står i ordningen er bundet frem til pensjonsalder, og unntatt fra formuesskatt og løpende skatt på avkastning. Dersom det skulle være en høy eller ingen maksimumsgrense på årlige innbetalinger, ville ordningen etter flertallets vurdering, i for stor grad åpne for å unngå formuesskatt. Flertallet vil peke på at en høy eller ingen grense for hvor mye som kan settes inn i ordningen, vil kunne medføre at kunder i for stor grad låser inn midler, som de ikke får ut igjen før pensjonsalder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Norge har høyere offentlig finansformue enn andre europeiske land. Det stiller Norge i en gunstig posisjon i forhold til å finansiere fremtidens pensjonsforpliktelser. På den andre siden er Norge blant de land i Europa hvor familiene og enkeltpersoner sparer minst. Staten sparer mye, mens private sparer lite. Det skaper ubalanse mellom offentlig og privat sektor, og det betyr at den enkelte av oss i stor grad overlater til staten å sikre vår valgfrihet og trygghet i alderdommen. I 2007 var husholdningenes sparing negativ. Disse med-

le mer mener at det er et mål å motivere flere til å spare mer privat.

Disse medlemmer viser til at sparing, og særlig pensjonssparing, er en langsiktig forpliktelse. Det er derfor særlig viktig at staten sikrer forutsigbarhet i rammebetingelsene for privat sparing. Det vakte meget sterke reaksjoner da regjeringen Stoltenberg II i Revidert nasjonalbudsjett for 2006 og i Nasjonalbudsjettet for 2007 foreslo å avvikle all sparestimulans for individuell pensjonssparing, individuell og kollektiv livrente. Mange opplevde det som et avtalebrudd fra staten.

Disse medlemmer viser til at det var over 800 000 individuelle IPA- og livrenteavtaler og at det til sammen ble innbetalt nesten 8 mrd. kroner til slike ordninger i 2005. Over halvparten av de som benyttet IPA til privat pensjonssparing, tjente under 400 000 kroner. Dette viser at de private pensjonsordningene ble benyttet av folk med helt vanlige lønninger, og at de hadde et stort omfang.

Disse medlemmer mener det var særlig oppsiktsvekkende at regjeringen Stoltenberg II valgte å kutte ut ordningene på toppen av en høykonjunktur hvor det private forbruket var meget høyt. Dersom vedtakene hadde stått fast, kunne milliarder av kroner blitt frigjort og bidratt til å øke presset i økonomien ytterligere.

Disse medlemmer konstaterer at regjeringen Stoltenberg II meget motvillig måtte akseptere gjeninnføring av en skattestimulert privat pensjonsordning. Denne er beskjedne, men vil danne et godt grunnlag for utvidelse på et senere tidspunkt.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader under pkt. 3.2.

3. FORHOLDET TIL EKSISTERENDE IPA-KONTRAKTER, OVERGANGSREGLER OG IKRAFTTREDELSE

3.1 Sammendrag

Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at det er behov for presisering av de pensjonsrettslige spørsmålene som oppstår for eksisterende IPA-kontrakter, og at det videre kan være behov for regler om avslutning av eksisterende IPA-kontrakter.

3.1.1 Rett til å inngå ny avtale

Hensikten med regelen som gir kundene rett til å inngå ny forsikringsavtale uten ny helsevurdering har vært, og er, å sikre at utviklingen av skattefavouriseringen av IPA og innføring av ny skattefavourisert individuell pensjonsordning ikke begrenser kundenes mulighet til å videreføre et individuelt skattefavourisert forsikringsforhold. Uten en slik rett ville kunder som i tiden etter inngåelse av sin opprinnelige IPA-

kontrakt har fått svekket sin helsetilstand, ikke kunne få ny forsikring, eventuelt være henvist til dårligere vilkår. Kunden skal kunne velge å gå direkte fra en individuell pensjonsavtale etter skatteloven til et nytt regelverk for skattebegunstiget pensjonsforsikring, eller til en ikke skattebegunstiget individuell livrente (tosporet system) uten ny helsevurdering. Denne adgangen kan bare benyttes én gang, og ved evt. senere endringer kan institusjonen kreve ny helsevurdering.

Departementet er enig i at en lang overgangsperiode kan være uheldig for livselskapene, fordi det gir kundene en lang periode hvor de kan "spekulere" overfor selskapet ved helsemessig forverring. Dette vil være kunder som etter at overgangsreglene ble fastsatt stoppet innbetalingene, som blir syke i mellomtiden, og som vil se muligheten til å kunne gjenoppta forsikringen uten å gi nye helseopplysninger. Den gangen forskrift om overgangsregler ble fastsatt, var det anslått at regelverket for ny skattefavourisert individuell ordning skulle komme på plass omtrent samtidig med omlegging av folketrygden, dvs. i 2009. Dette var grunnen til at overgangsperioden ble satt til 31. desember 2010. Behovet for så lang overgangsperiode bør nå vurderes i forhold til at ny individuell skattefavourisert pensjonsordning forventes å komme på plass i løpet av 2008.

Overgangsreglene, inkludert rettighetene for kunder, ble som nevnt fastsatt i forskrift 2. februar 2007 og kommunisert til markedet blant annet med pressemelding fra Finansdepartementet av samme dato. En nedkorting av overgangsperioden fra 31. desember 2010, slik den nevnte forskrift fastsetter, til 31. desember 2008, slik Banklovkommisjonens foreslår, innebærer at forsikringskunder i denne perioden ikke får tegnet ny forsikring, eller får dårligere vilkår fordi de må fremlegge helseerklæring selv om de etter de någjeldende overgangsreglene skulle hatt en slik rett. Det vil være kunder som får helsetilstanden forverret i perioden fra og med den frist en ny kortere frist blir vedtatt, og til utløpet av den nåværende fristen (31. desember 2010), som vil bli rammet av en slik nedkorting av overgangsordningen.

Før forskriftsendringene i februar 2007 forelå det ingen mulighet for IPA-kunder til å inngå ny forsikringsavtale på samme vilkår og uten ny helsevurdering som avvek fra seksmånedersregelen i forsikringsavtaleloven. Med forskriftsendringen 2. februar 2007 ble det gitt overgangsregler som i praksis kan virke som en opsjon på å inngå ny forsikringsavtale fram til 31. desember 2010 uten ny helsevurdering. Dette vil kunne representere en økonomisk fordel for forsikringstakere som ved en ny helseundersøkelse enten ikke ville få forsikringsdekning eller få økt premie. Retten forsikringstaker har etter forskriften vil få økonomisk betydning i de tilfeller der forsikringstakere har fått eller får sin helsetilstand redusert i den

kritiske perioden, sett i forhold til situasjonen som forelå ved helseundersøkelsen da eksisterende forsikringsavtale ble inngått. Dersom en slik reduksjon påvises, vil det være tale om en rett til et økonomisk gode for forsikringstakeren. Dette vil korrespondere med en økonomisk ulempe for forsikringsselskaperne.

Gjennom det rettslige regimet som ble skapt i 2007, med frist til 31. desember 2010 for å inngå ny avtale uten å måtte avgi ny helseerklæring, er det grunn til å tro at kundene har opparbeidet seg en berettiget forventning om en fordel med økonomisk verdi, og dette vil kunne anses som et gode som er rettslig beskyttet etter uskreven intern norsk rett og Grunnloven (Grl.) § 97. Det vil i hvert fall være i samsvar med sentrale formål med Grl. § 97 å anse dette som et rettslig gode som må vurderes i forhold til tilbakevirkningsforbudet i bestemmelsen (innrettingshensyn, hensynet til forutberegnelighet). Det vil også være beskyttet etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, første tilleggsprotokoll (EMK P1) artikkel 1 (som gir en viss rettslig beskyttelse for "eiendom" – et begrep som ifølge domstolspraksis kan innbefatte ikke-realiserede økonomiske forventninger).

En lov- eller forskriftsendring som i 2008 reduserer fristen betraktelig, vil ut fra dette resonnementet dermed også kunne representere en tilbakevirkning fordi den griper inn i og reduserer verdien av en berettiget forventning med økonomisk verdi. Dermed kommer det vern mot tilbakevirkende lovgivning som uttrykkes i Grl. § 97 og EMK P1 artikkel 1 til anvendelse, og en må vurdere om denne tilbakevirkningen også vil være rettsstridig.

At en regelendring griper inn i eksisterende rettsgoder, innebærer ikke uten videre at regelendringen er rettsstridig. En lov – eller forskriftsbestemmelse – med konsekvenser for etablerte rettsgoder vil være rettsstridig såfremt den overskrider grensene som settes i Grl. § 97 og EMK P1 artikkel 1. Det skal etter bestemmelsene og rettspraksis en god del til for at slik lovgivning anses rettsstridig. Av særlig interesse er to høyesterettsavgjørelser fra 1996 (de såkalte Borthen- og Thunheim-dommene, publisert i Rt. 1996 side 1415 og Rt. 1996 side 1440). Avgjørelsene er fattet av Høyesterett i plenum, og Høyesterett gikk nokså langt i å gi generelle føringer på tolkningen av Grunnloven § 97.

I Borthen-dommen (som ble avsagt først av de to dommene, og som retten i Thunheim-saken sluttet seg til) uttalte Høyesterett at Grunnloven § 97 "med dens generelle ordlyd ... stiller ... opp et forbud, som vel kan gis et mer presist innhold på spesielle rettsområder, men som ellers, blant annet på det rettsområdet vi her er på, må anses for å rette seg mot særlig urimelig eller urettferdig tilbakevirkning" (Retsti-

dende (Rt.) 1996 s. 1415, på s. 1426). Det samme vil etter departementets vurdering være den rettslige normen som en endring om fristreduksjon må vurderes etter: Får fristendringen konsekvenser som kan anses som "særlig urimelig eller urettferdig tilbakevirkning"?

Et sentralt forhold til støtte for et syn om at regelendringen ikke vil være rettsstridig er bl.a. at forsikringskundene ble gitt en ikke ubetydelig fordel ved å forlenge fristen langt utover den frist som følger av forsikringsavtaleloven. Den forventning som ble skapt i 2007 var således, kan en hevde, ekstraordinær, og svært til ulempe for forsikringsselskaperne.

I forbindelse med at timeplanen for nye regler nå er endret, legger departementet vekt på å få en bedre balanse mellom forsikringstakers rettigheter og institusjonenes plikter. Gjennom den nye individuelle ordningen vil alle kunder som pr. 12. mai 2006 hadde en IPA-avtale gis retten til å inngå ny skattebegunstig individuell avtale med virkning f.o.m. inntektsåret 2008. Dette gjelder også kunder som fra og med denne datoen sluttet å innbetale premie, avsluttet sin IPA-kontrakt eller benyttet seg av gjenkjøpsretten.

Departementet ser ingen gode grunner for at forsikringskunder som har ønske om å fortsette sitt forsikringsforhold, venter til 31. desember 2010 for å benytte seg av denne retten. Departementet slutter seg derfor til Banklovkommissjonen forslag om fristreduksjon. Departementet mener likevel at forsikringskundene bør få god tid på seg til å tilpasse seg den nye ordningen, og foreslår at fristen settes til 30. juni 2009, jf. forslaget § 5-3 første ledd tredje punktum. Retten til å inngå ny forsikringsavtale uten nye helseopplysninger gjelder ikke dersom avtalen opphørte før 12. mai 2006, jf. forslaget § 5-3 andre punktum. Opphørsreglene følger av forsikringsavtaleloven.

Etter departementets oppfatning må lovforslaget, i likhet med Finansdepartementets skattelovforskrift § 6-47-32, forstås slik at retten til å inngå ny forsikringsavtale uten nye helseopplysninger ikke forutsetter løpende premieinnbetaling. Det må antas at mange har stoppet innbetalingene på sine IPA-kontrakter etter at skattereglene ble endret 12. mai 2006, i påvente av overgangsregler. Det kan da virke urimelig å anta at det er tilsiktet at forsikringstaker må fortsette å betale inn på IPA-kontrakten for å opprettholde retten til å inngå en ny kontrakt, når dette vil innebære dobbeltbeskatning av de midlene som innbetales fra og med 12. mai 2006 (midler som innbetales fra og med 12. mai 2006 på en IPA-kontrakt gir ikke rett til fradrag i inntekt, samtidig som utbetalingene i sin helhet er skattepliktige som alminnelig inntekt og personinntekt). Det kan derfor anføres at det har formodningen mot seg at en i overgangsreglene i skattelov-

forskriften, som ble fastsatt 2. februar 2007, ikke har ment å inkludere denne gruppen.

Departementet følger derfor ikke opp Banklovkommisjonens utkast til § 5-3 andre og tredje ledd. For å opprettholde dekning på risikoytelser i en slik mellomperiode må det imidlertid betales premie for slike ytelser. Dette betyr at en løpende risikodekning på samme nivå forutsetter at det er betalt premie for å opprettholde dekningen.

Forslaget § 5-3 andre ledd fastsetter at det ikke kan innbetales premie eller innskudd til en individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA) etter 31. desember 2008. Dette betyr at individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA) avvikles etter 31. desember 2008.

Den foreslåtte tidsfristen i § 5-3 første ledd skal gjelde tilsvarende for avtale om fortsettelsesforsikringer etter foretakspensjonsloven § 4-9 og Finansdepartementets skattelovforskrift § 6-47-41, jf. utkastet § 5-1 fjerde ledd. Slik ny avtale kan bare inngås som individuell livrente etter skatteloven § 5-41 med tilhørende forskrift.

3.1.2 Utbetaling av midler knyttet til eksisterende individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA)

Etter gjeldende rett er det adgang til å få samlet verdi av innstående midler knyttet til eksisterende IPA-kontrakter utbetalt, dersom disse midlene etter kontoutskrift 31. desember 2006 ikke utgjorde mer enn 1,5 ganger folketrygdens grunnbeløp (G). Departementet ser det som hensiktsmessig at denne adgangen videreføres. Dette gjelder både kontrakter hvor avtalen før 12. mai 2006 forutsatte innbetaling av premie, og avtaler som ikke forutsatte innbetaling 12. mai 2006 eller senere.

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om at retten til å kreve midler knyttet til eksisterende IPA-kontrakter utbetalt, herunder også tidsfristen frem til 31. desember 2010, jf. overgangsreglene i skattelovforskriften, videreføres, jf. forslaget § 5-1 tredje ledd.

3.1.3 Utstedelse av forsikringsbevis og pensjonskapitalbevis

Det ble i Ot.prp. nr. 1 (2006–2007) avsnitt 5.3.1.1 (ii) uttalt at det av skattetekniske hensyn foreslås at en eksisterende IPA-kontrakt avsluttes med hensyn til nye innbetalinger, og at det utstedes en fripolise slik at det kan skilles mellom to skatteregimer. Dette ble derimot ikke gjennomført i skattelovforskriften (FSFIN) som følge av at Stortingets finanskomité ikke sluttet seg til forslaget til overgangsregler i nevnte odelstingsproposisjon. Flertallet i Stortingets finanskomité uttalte blant annet følgende i Innst. O. nr. 10 (2006–2007):

"Retten til å spare i IPA-polisar og individuelle og kollektive livrenter blir videreførte utan skattefordelar i 2007."

Banklovkommisjonen synes å legge til grunn at det ikke har vært adgang til å innbetale på eksisterende IPA-kontrakter etter 31. desember 2006. Banklovkommisjonen har likevel lagt til grunn at det kan ha vært foretatt innbetalinger for 2007 og 2008, og foreslår derfor regler om at slike innbetalinger skal regnes som melding om inngåelse av ny avtale, med mindre kunden innen 31. desember 2008 underretter institusjonen om at den individuelle pensjonsavtalen skal avbrytes.

Departementet har hele tiden lagt til grunn at de eksisterende overgangsreglene åpner for fortsatt innbetaling på de opprinnelige IPA-kontraktene, jf. uttalelsene fra finanskomiteen. Slike innbetalinger vil imidlertid ikke gi skattemessig fradrag. Ut fra en slik tolkning vil Banklovkommisjonens forslag til regler om at innbetalinger etter 31. desember 2006 skal anses som melding om inngåelse av ny avtale, innebære en relativt lang faktisk tilbakevirkning. På bakgrunn av den usikkerheten mange kunder har hatt med manglende og til dels uriktig informasjon fra forsikringsselskapene, anser departementet en slik tilbakevirkning som lite rimelig overfor kundene.

Det er i utgangspunktet ingen skattemessige forhold som tilsier at en må forby innbetaling på eksisterende IPA-kontrakter etter et visst tidspunkt. Etter opphevelsen av retten til inntektsfradrag med virkning fra og med 12. mai 2006, vil imidlertid slike innbetalinger ikke være fradragsberettiget. Etter gjeldende skatteregler vil likevel utbetalingene fra en IPA-kontrakt i sin helhet inngå i grunnlaget for alminnelig inntekt og personinntekt. Når det ikke gis fradrag for innbetalingene, innebærer en slik løsning dobbeltbeskatning. Effekten av dobbeltbeskatningen oppveier fordelen ved at de innstående midlene unntas fra formuesskatt. Departementet vil likevel ut fra hensynet til å ha én oversiktlig skattefavisert individuell pensjonsordning som er harmonisert med de kollektive skattefaviserte pensjonsordningene foreslå et forbud som nevnt.

For å unngå den tilbakevirkningen Banklovkommisjonens forslag innebærer, mener departementet at skjæringstidspunktet for når det ikke lenger kan innbetales på eksisterende kontrakter bør settes til 31. desember 2008, jf. forslaget § 5-3 andre ledd. Det kan med dette ikke lenger innbetales premie eller innskudd etter 31. desember 2008 til en individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA), og reglene og opprettelse og innbetaling av premie til IPA-kontrakter avvikles som følge av dette. Et slikt tidspunkt gir etter departementets syn skattyter en reell mulighet til å avgjøre om vedkommende vil benytte seg av adgangen til å opprette en individuell pensjonsavtale et-

ter lovforslaget og eventuelt la pensjonskapitalen fra IPA slås sammen med den nye individuelle skattefavorede avtalen. Dersom kunden i stedet velger å gå over til en ikke skattefavorede individuell livrente, vil pensjonskapital fra en slik avtale ikke kunne slås sammen med en ny ordning etter lovforslaget.

Departementet foreslår i tråd med dette at institusjoner som har inngått individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA), skal utstede pensjonskapitalbevis eller forsikringsbevis i henhold til kontoutskriften pr. 31. desember 2008, jf. forslaget § 5-2. Kunden kan be om at det utstedes bevis i henhold til kontoutskrift før denne datoen når avtalen er avsluttet før 31. desember 2008.

3.1.4 Sammenslåing av pensjonsrettigheter

Banklovkommissjonen foreslår blant annet adgang til:

- at pensjonskapitalbevis utgått fra en IPA-spareavtale kan slås sammen med et annet pensjonskapitalbevis ved rett til straks begynnende alderspensjon,
- at pensjonskapitalbevis utgått fra en IPA-spareavtale, i tilfelle av flytting og med samtykke fra forsikringsselskapet, kan benyttes som engangspremie for tillegg til alderspensjonsytelsen i henhold til fripolise utgått fra en ytelsesbasert tjenstepensjonsordning,
- sammenslåing av forsikringsbevis utgått fra en IPA-forsikringsavtale med fripolise utgått fra en ytelsesbasert tjenstepensjonsordning,
- at kunde som inngår ny avtale om individuell pensjonsspareavtale kan kreve at pensjonskapital i henhold til pensjonskapitalbevis utgått fra en IPA slås sammen med og inngår i den nye pensjonsspareavtalen, og
- at kunde som inngår ny avtale om individuell pensjonsforsikringsavtale kan kreve at pensjonskapital i henhold til forsikringsbevis utgått fra en IPA slås sammen med og inngår i den nye pensjonsforsikringsavtalen.

Departementet slutter seg i hovedsak til dette, men har foretatt noen tekniske justeringer av ordlyden i lovteksten, jf. forslaget §§ 5-4, 5-5 og 5-6. Adgangen til at pensjonskapitalbevis utgått fra en IPA-spareavtale kan benyttes som engangspremie for tillegg til alderspensjonsytelsen i henhold til fripolise utgått fra en ytelsesbasert tjenstepensjonsordning foreslås imidlertid kun å gjelde i de tilfeller det er forsikringsteknisk gjennomførbart, og er ikke noe kunden kan kreve.

I sitt utkast til § 5-5 andre ledd foreslår Banklovkommissjonen at en kunde med samtykke fra forsikringsselskapet som har utstedt forsikringsbevis utgått

fra en IPA, kan kreve at midler knyttet til rettigheter etter forsikringsbeviset kan slås sammen med pensjonsspareavtale. Etter departementets vurdering skal midler knyttet til forsikringsrettigheter ikke kunne overføres til pensjonsspareavtaler. Midler fra vanlige forsikringsdekninger uten skattebegunstigelse skal heller ikke kunne overføres til skattebegunstigede pensjonsordninger. På denne bakgrunn følger ikke departementet opp Banklovkommissjonens utkast til § 5-5 andre ledd.

3.1.5 Institusjonens informasjonsplikt

Blant annet flere medieoppslag etter at departementet fastsatte overgangsregler for IPA-kontrakter i skattelovforskriften 2. februar 2007, kan tyde på at tilbyderne av slike kontrakter har hatt ulik tolkning og praksis i forhold til selve omleggingen av regelverket for skattebegunstigelse av IPA-kontrakter. Departementet legger vekt på at institusjonene informerer om at fortsatt innbetaling på tidligere IPA-kontrakter medfører dobbeltbeskatning, da innbetalinger ikke vil være fradragsberettiget samtidig som utbetalingene i sin helhet være skattepliktig som alminnelig inntekt og personinntekt.

Departementet slutter seg til Banklovkommissjonens forslag om at kunder med eksisterende IPA-kontrakter skal informeres om de frister og rettigheter som følger av de nye reglene, og at fristen for institusjonene å gi slik informasjon settes til tre måneder etter ikrafttredelse av lov om individuell pensjonsordning, jf. forslaget § 5-7.

3.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, slutter seg til Regjeringens forslag til lov om individuell pensjonsordning.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til merknader og forslag fra en samlet opposisjon i forbindelse med budsjettbehandlingen høsten 2007 om forbedringer i reglene om individuell pensjonssparing. Disse medlemmer mener at Regjeringens forslag om skattefradrag for individuell pensjonssparing i denne proposisjonen bør forbedres. Det er viktig å stimulere privat sparing til egen pensjon ved siden av folketrygdens ordninger og pensjon i arbeidsforhold, og disse medlemmer vil derfor gå inn for at det årlige sparebeløp som gir skattefradrag blir økt til 40 000 kroner.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"I lov om individuell pensjonsordning skal følgende paragraf lyde:

§ 1-3 (4):

Samlet årlig innbetaling av innskudd, premie og vederlag for administrasjon av pensjonsavtalen, herunder vederlag for forvaltning av årets innskudd og premie, kan for hver person ikke overstige 40 000 kroner. Innbetaling som nevnt i første punktum kan ikke trekkes av pensjonskapital.

Disse medlemmer vil også understreke viktigheten av at det samtidig kan innføres en symmetrisk beskatning av innskuddene i spareordningen og av utbetalingen av pensjonen, og fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til forbedret ordning for individuell pensjonssparing slik at skattenivået på skattefritakene ved innskudd i ordningen og nivået på beskatningen av utbetalingene av pensjonen blir symmetriske"

Disse medlemmer har videre merket seg at Regjeringen i lovforslaget har fratatt sparerne den valgfrihet som ligger i, innenfor visse rammer, å velge hvem som skal ha pensjonskapitalen ved dødsfall når det gjelder skattefaviserte pensjonssparingsordninger. Disse medlemmer har merket seg at et stort mindretall i Banklovkommissjonen ønsket at kundene som tidligere skulle få bestemme over hvem som skal motta pensjonskapitalen ved et eventuelt dødsfall. Dette ble også støttet av en rekke høringsinstanser med Forbrukerombudet i spissen. Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"I lov om individuell pensjonsordning skal følgende paragrafer lyde:

I

§ 2-8 annet ledd:

(2) Ved kundens død skal pensjonskapital som forvaltes i pensjonsspareavtale, benyttes til pensjon til navngitt begunstiget, jf. forsikringsavtaleloven § 15-2 og §§ 3-7 og 3-8 i loven her. Dersom pensjonsspareavtalen ikke inneholder navngitt begunstiget skal pensjonskapitalen utbetales til dødsboet. Det samme gjelder pensjonskapital i henhold til pensjonskapitalbevis utstedt etter § 2-5 første eller annet ledd som forvaltes i spareavtale i henhold til § 2-6 første ledd.

§ 4-1 tredje ledd:

(3) Reglene i kapittel 1 og 2 gjelder tilsvarende for individuell pensjonsspareavtale som er tilknyttet en kollektiv tjenstepensjonsordning med mindre annet følger av §§ 4-2 til 4-5.

Ny § 4-5:

§ 4-5 *Anvendelse av pensjonskapital ved kundens død*

(1) Ved kundens død skal pensjonskapital som forvaltes i individuell pensjonsspareavtale, benyttes til barnepensjon eller i tilfelle til etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer etter reglene i innskuddspensjonsloven § 7-4. Det samme gjelder pensjonskapital i henhold til pensjonskapitalbevis utstedt etter § 2-5 første eller annet ledd som forvaltes i spareavtale i henhold til § 2-6 første ledd.

Disse medlemmer vil også stemme imot § 2-8 tredje ledd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener skattefradragbeløpet ideelt sett burde følge lønns- og prisutviklingen. Disse medlemmer mener man i fremtiden burde vurdere å knytte skattefradragbeløpet opp mot for eksempel folketrygdens grunnbeløp (G).

4. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

I lov om individuell pensjonsordning skal følgende paragrafer lyde:

I

§ 1-3 (4):

Samlet årlig innbetaling av innskudd, premie og vederlag for administrasjon av pensjonsavtalen, herunder vederlag for forvaltning av årets innskudd og premie, kan for hver person ikke overstige 40 000 kroner. Innbetaling som nevnt i første punktum kan ikke trekkes av pensjonskapital

§ 2-8 annet ledd:

(2) Ved kundens død skal pensjonskapital som forvaltes i pensjonsspareavtale, benyttes til pensjon til navngitt begunstiget, jf. forsikringsavtaleloven § 15-2 og §§ 3-7 og 3-8 i loven her. Dersom pensjonsspareavtalen ikke inneholder navngitt begunstiget skal pensjonskapitalen utbetales til dødsboet. Det samme gjelder pensjonskapital i henhold til pensjonskapitalbevis utstedt etter § 2-5 første eller annet ledd som forvaltes i spareavtale i henhold til § 2-6 første ledd.

§ 4-1 tredje ledd:

(3) Reglene i kapittel 1 og 2 gjelder tilsvarende for individuell pensjonsspareavtale som er tilknyttet en kollektiv tjenstepensjonsordning med mindre annet følger av §§ 4-2 til 4-5.

Ny § 4-5 skal lyde:

§ 4-5 *Anvendelse av pensjonskapital ved kundens død*

(1) Ved kundens død skal pensjonskapital som forvaltes i individuell pensjonsspareavtale, benyttes til barnepensjon eller i tilfelle til etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer etter reglene i innskuddspensjonsloven § 7-4. Det samme gjelder pensjonskapital i henhold til pensjonskapitalbevis utstedt etter § 2-5 første eller annet ledd som forvaltes i spareavtale i henhold til § 2-6 første ledd.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til forbedret ordning for individuell pensjonssparing slik at skattenivået på skattefritakene ved innskudd i ordningen og nivået på beskatningen av utbetalingene av pensjonen blir symmetriske.

5. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og til det som står foran, og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om individuell pensjonsordning

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser§ 1-1 *Virkeområde mv.*

(1) Loven gjelder avtaler om individuell pensjonsspareavtale og individuell pensjonsforsikringsavtale (pensjonsavtale) som inngås mellom en pensjonsinnsparer (institusjonen) og en person (kunden). Som pensjonsspareavtale regnes også avtale med tilknyttet forsikringselement, herunder kapitaliseringsprodukter hvor retten til ytelser ikke faller bort ved kundens død.

(2) Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven her.

§ 1-2 *Hvem som kan inngå pensjonsavtaler*

(1) Pensjonsavtale kan inngås av personer som har fylt 18 år.

(2) Pensjonsavtale kan inngås med institusjon som har tillatelse fra norske myndigheter til å drive

virksomhet her i riket som bank, livsforsikringselskap, pensjonsforetak eller forvaltningsselskap for verdipapirfond, med mindre annet følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av lov.

(3) Pensjonsavtale kan også inngås med kredittinstitusjon, livsforsikringselskap, pensjonsforetak eller forvaltningsselskap for verdipapirfond som er hjemmehørende i annen stat innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet, og som har adgang til å drive tilsvarende virksomhet som nevnt i annet ledd her i riket.

§ 1-3 *Krav til pensjonsytelser mv.*

(1) Pensjonsavtalen skal gi kunden rett til alderspensjon i samsvar med bestemmelsene i loven her. Minst en tredjedel av samlet årlig innskudd, premier og vederlag for administrasjon av avtalen, herunder vederlag for forvaltning av årets innskudd og premie, skal benyttes til oppbygging av alderspensjon.

(2) Pensjonsavtalen kan, i tillegg til alderspensjon, omfatte forsikringer som gir rett til innskuddsfritak eller premiefritak i samsvar med uføregraden når uføregraden er minst 20 prosent.

(3) Pensjonsavtalen kan også omfatte forsikringer som gir rett til uførepensjon eller andre uføreytelser, etterlattepensjon og barnepensjon for så vidt retten til slike ytelser ikke er i strid med bestemmelsene i loven her.

(4) Samlet årlig innbetaling av innskudd, premie og vederlag for administrasjon av pensjonsavtalen, herunder vederlag for forvaltning av årets innskudd og premie, kan for hver person ikke overstige 15 000 kroner. Innbetaling som nevnt i første punktum kan ikke trekkes av pensjonskapital.

§ 1-4 *Pensjonskapitalen*

(1) En kundes pensjonskapital omfatter de midler som til enhver tid er knyttet til en pensjonsavtale som følge av innbetalinger av innskudd eller premie fra kunden, samt den avkastning institusjonen har tilført pensjonskapitalen. Alderspensjonskapitalen omfatter midler knyttet til kundens rett til alderspensjon.

(2) Pensjonskapital knyttet til pensjonsavtale kan ikke utbetales av institusjonen på annen måte enn som årlige pensjonsytelser, med mindre annet følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her.

(3) Pensjonskapitalen og retten til utbetaling av ytelser etter en pensjonsavtale kan ikke overdras eller pantsettes av kunden eller på annen måte benyttes til dekning av kundens kreditorer. Kundens rettigheter etter pensjonsavtalen kan heller ikke gjenkjøpes av institusjonen.

(4) Motregning kan ikke skje i midler som inngår i pensjonskapitalen. Ved utbetaling av ytelser kan det likevel foretas motregning med krav som utspringer av pensjonsavtalen (konnekse krav).

§ 1-5 Flytterett

(1) Kunden kan flytte pensjonsavtalen med tilhørende midler til en annen institusjon, jf. forsikringsloven § 11-1. Flytting av individuelle pensjonsavtaler etter denne lov skal skje etter forsikringsloven § 11-13 og § 11-14 sjette ledd, likevel slik at avtalen kan sies opp med én måneds varsel. Dersom den pensjonsinnretningen kontrakten flyttes til skal foreta ny helseprøving av kunden, kan oppgjørsfristen etter forsikringsloven § 11-6 likevel forskyves med den tid utover en måned som det tar før endelig helseprøving foreligger.

§ 1-6 Institusjonens informasjonsplikt

(1) Før pensjonsavtalen inngås, skal institusjonen skriftlig gi kunden opplysninger om binding av pensjonskapitalen i avtaleperioden og om hvilke pensjonsytelser avtalen omfatter, samt om reglene for utbetaling av ytelser. Før avtalen inngås, skal institusjonen også opplyse om relevante skatteregler, samt informere om eventuelle endringer i disse skattereglene i løpet av avtaleperioden. Institusjonen skal også gi kunden opplysninger etter § 4-1 annet ledd og § 5-7 annet ledd.

(2) Institusjonen skal hvert år gi kunden kontoutskrift med informasjon som angitt i § 1-7 første ledd. Kontoutskriften skal vedlegges oppdatert informasjon over utviklingen av alderspensjonskapitalen og pensjonsytelsene under ulike innskudds- og premienivåer og beregningsforutsetninger, inkludert informasjon om usikkerheten i beregningsforutsetningene.

(3) Opplysningene som nevnt i første og annet ledd skal gis på norsk, men kan gis på annet språk hvis kunden ber om dette.

(4) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om institusjonens informasjonsplikt.

§ 1-7 Kontoføring

(1) Institusjonen skal føre konto for hver pensjonsavtale. Kontoen skal for hvert år minst angi

- a) årets innskudd eller premie,
- b) årets vederlag for dekning av henholdsvis risiko, administrasjon av pensjonsavtalen og forvaltning av pensjonskapitalen, samt vederlag som er avregnet i avkastning av forvaltning av tidligere opptjent pensjonskapital,
- c) årets avkastning av pensjonskapitalen, herunder avkastning som er benyttet til å dekke avregnet vederlag for forvaltning av tidligere opptjent pensjonskapital,
- d) årets avkastning, herunder overskudd, tilordnet pensjonskapitalen,
- e) alderspensjonskapital opptjent i løpet av året og samlet alderspensjonskapital ved utgangen av året, og

f) pensjonskapital knyttet til uføre-, etterlatte- og barnepensjoner.

(2) Kontoutskriften skal være utsendt innen tre måneder etter utløpet av året. For pensjonsforsikringsavtaler med rett til overskudd er fristen fem måneder.

§ 1-8 Ligningsforhold

(1) Det skal fremgå av avtalevilkårene, kvitteringer for innbetalt innskudd, premie og vederlag som nevnt i § 1-3 og meldinger til ligningsmyndighetene at dokumentene gjelder pensjonsavtale etter loven her.

(2) Institusjonen er ansvarlig for at opplysninger som fremgår av dokumenter som nevnt i første ledd er riktige.

§ 1-9 Tilsyn

(1) Kredittilsynet fører tilsyn med pensjonsordninger etter loven her.

(2) Finner Kredittilsynet at en pensjonsordning er eller forvaltes i strid med lov eller forskrift, kan Kredittilsynet pålegge institusjonen å rette på forholdet innen en fastsatt frist.

(3) Bestemmelsene i foretakspensjonsloven § 2-7 fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.

Kapittel 2. Individuelle pensjonsspareavtaler

§ 2-1 Pensjonsspareavtalen

(1) Pensjonsspareavtalen skal inngås skriftlig. Før avtalen inngås, skal institusjonen gi kunden relevante eksempler på ulike innskuddsnivåer og antatt alderspensjonskapital ved nådd pensjonsalder, inkludert informasjon om usikkerheten i beregningsforutsetningene.

(2) Pensjonsspareavtalen skal angi hvilke pensjonsytelser som omfattes av pensjonsordningen og vilkårene for utbetaling, samt hvilke regler som skal gjelde for adgangen for kunden og institusjonen til å endre, flytte eller si opp avtalen i avtaleperioden.

(3) Dersom institusjonen ikke skal tilby forsikringer som omfattes av pensjonsordningen i henhold til § 1-3 annet og tredje ledd, skal det i pensjonsspareavtalen også angis hvilken institusjon som skal overta slik forsikring.

(4) Pensjonsspareavtalen skal også fastsette vederlaget til institusjonen for administrasjon av avtalen, herunder vederlag for forvaltning av alderspensjonskapitalen samt i tilfelle vederlag for administrasjon av forsikring som er tilknyttet avtalen. Fastsatt vederlag for forvaltning av alderspensjonskapitalen omfatter også den godtgjørelse for kapitalforvaltning hos institusjonen eller annen kapitalforvalter, herunder tegningsprovisjoner, som avregnes mot av-

kastningen ved forvaltning av alderspensjonskapitalen, herunder midler plassert direkte eller indirekte i andeler i verdipapirfond eller annen investeringsportefølje. Institusjonen skal sørge for at også avregnede beløp blir tilordnet som avkastning av alderspensjonskapitalen.

(5) Pensjonsspareavtalen skal angi om institusjonen garanterer en avkastning som skal oppnås ved forvaltningen av alderspensjonskapitalen, og i tilfelle størrelsen på avkastningsgarantien. Avkastning tilordnes alderspensjonskapitalen selv om den overstiger oppgitt rentesats.

(6) Dersom pensjonskapitalen skal forvaltes i egen investeringsportefølje, skal pensjonsspareavtalen angi sammensetningen av porteføljen, kundens rett til å endre sammensetningen og vilkårene for slik endring. For avtale med særskilt avkastningsgaranti fra institusjonen skal garantien og vederlaget for denne angis.

(7) Institusjonen kan ikke kreve eget gebyr for inngåelsen av pensjonsspareavtalen, med mindre dette er særskilt avtalt med den enkelte kunde.

§ 2-2 Årlige innbetalinger

(1) Avtalen skal inneholde en betalingsplan som fastsetter hvilke årlige innbetalinger kunden skal foreta.

(2) Kunden kan endre betalingsplanen ved melding til institusjonen. Uten å endre betalingsplanen kan kunden for det enkelte år foreta innbetaling til individuell pensjonsordning som er 25 prosent høyere eller lavere enn det som følger av betalingsplanen, likevel slik at grensen for årlig innbetaling i § 1-3 fjerde ledd ikke overskrides. Kunden kan også gi institusjonen melding om at innbetaling etter betalingsplanen helt eller delvis ikke vil bli foretatt for en angitt periode.

(3) Dersom kunden endrer eller unnlater å foreta betaling i henhold til annet ledd, skal kunden likevel betale premier til forsikringer som nevnt i § 1-3 annet og tredje ledd som er flerårige. Premier til slike forsikringer kan ikke overstige samlede premier som det ville ha vært anledning til å betale dersom årlig innbetaling ble foretatt i henhold til betalingsplanen.

§ 2-3 Pensjonsspareavtalen avbrytes av kunden

(1) Kunden kan når som helst avbryte pensjonsspareavtalen ved melding til institusjonen. Har kunden ikke foretatt innbetaling og institusjonen etter forfall har sendt kunden et varsel med krav om innbetaling, skal pensjonsspareavtalen anses avbrutt av kunden tre måneder fra den dato varselet ble sendt, med mindre kunden foretar innbetaling innen utløpet av samme tremånedersperiode. Dette gjelder likevel ikke hvis kunden har gitt institusjonen melding som nevnt i § 2-2 annet ledd tredje punktum. Ved avbrudd

av pensjonsspareavtalen skal institusjonen utstede pensjonskapitalbevis etter reglene i innskuddspensjonsloven § 6-2. Pensjonskapitalbeviset skal angi hvilke vederlag som kunden skal betale etter at pensjonsspareavtalen er avbrutt.

(2) Alderspensjonskapitalen i henhold til pensjonskapitalbevis som nevnt i første ledd kan overføres til en annen pensjonsspareavtale som kunden har, og inngå i alderspensjonskapitalen knyttet til denne avtalen, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon.

(3) Avbrudd av pensjonsspareavtalen medfører også avbrudd av forsikringer som er omfattet av avtalen. For øvrig gjelder forsikringsavtalelovens regler om avbrudd av forsikringsavtale og manglende premiebetaling.

§ 2-4 Pensjonsalder

(1) Pensjonsalderen er 67 år. Det kan avtales en høyere pensjonsalder.

(2) For kunde som er medlem av en lovregulert offentlig eller privat tjenestepensjonsordning, kan det avtales samme pensjonsalder som kundens pensjonsalder i tjenestepensjonsordningen. Dersom kunden ikke lenger oppfylder vilkårene for den avtalte pensjonsalderen eller opphører å være medlem av tjenestepensjonsordningen, gjelder første ledd. Kunden skal uten ugrunnet opphold informere institusjonen dersom kunden ikke lenger oppfylder vilkårene for den avtalte pensjonsalderen.

(3) Bestemmelsene i paragrafen her er ikke til hinder for at den avtalte pensjonsalderen senere endres innenfor rammen av paragrafen her.

§ 2-5 Pensjonskapitalbevis

(1) Når kunden har nådd pensjonsalderen, skal institusjonen utstede pensjonskapitalbevis med rett til straks begynnende alderspensjon. Kunden kan likevel kreve at slikt pensjonskapitalbevis utstedes på det tidspunkt kunden har rett til alderspensjon fra folketrygden.

(2) Det kan avtales at kunden kan kreve at slikt pensjonskapitalbevis utstedes før fastsatt pensjonsalder dersom kunden ikke mottar lønn, likevel ikke tidligere enn fra fylte 62 år. I så fall kan det også avtales at pensjonsytelsen skal settes ned ved fylte 67 år, men ikke med mer enn 50 prosent.

(3) Har kunden rett til uføreytelser fra folketrygden, men ikke rett til uføreytelser etter pensjonsavtalen som nevnt i § 3-6, kan kunden kreve at institusjonen utsteder pensjonskapitalbevis med rett til straks begynnende pensjon som omfatter pensjonskapitalen på utstedelsestidspunktet. Pensjonskapitalbeviset skal forvaltes i henhold til egen spareavtale. Årlig ytelse fastsettes i samsvar med uføregraden og etter § 2-7 første ledd tredje punktum og femte ledd så

langt de passer, og utbetales så lenge kunden har rett til uføreytelser fra folketrygden. Gjenværende pensjonskapital utbetales etter reglene om alderspensjon.

§ 2-6 *Bruk av pensjonskapitalbevis*

(1) I utbetalingsperioden skal pensjonskapitalbevis utstedt etter § 2-5 første eller annet ledd forvaltes i egen spareavtale, med mindre kunden velger å konvertere pensjonskapitalbeviset til pensjonsforsikringsavtale i samsvar med bestemmelsene i kapittel 3, eller annet følger av annet eller tredje ledd.

(2) Pensjonskapitalbevis med rett til straks begynnende alderspensjon kan slås sammen med annet pensjonskapitalbevis som gir kunden rett til utbetaling av alderspensjon, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon. Ved sammenslåing skal institusjonen utstede nytt pensjonskapitalbevis for samlet alderspensjonskapital som i utbetalingsperioden forvaltes i samsvar med bestemmelsene i første ledd. Første og annet punktum gjelder ikke pensjonskapitalbevis utstedt etter innskuddspensjonsloven § 7-2 som skal konverteres til pensjonsforsikring i utbetalingsperioden.

(3) Dersom institusjonen samtykker kan kunden benytte pensjonskapitalbevis utstedt etter § 2-5 første eller annet ledd som engangspremie for tillegg til alderspensjonsytelsen i henhold til pensjonsforsikringsavtale som er inngått ved konvertering av pensjonskapitalbevis etter innskuddspensjonsloven § 7-3 første ledd bokstav b. Tilsvarende gjelder for kunde som ønsker å benytte pensjonskapitalbevis som engangspremie for tillegg til alderspensjonsytelser i henhold til fripolise som er utgått fra ytelsesbasert tjenstepensjonsordning etter foretakspensjonsloven.

§ 2-7 *Størrelsen av pensjonsytelsene. Utbetalingsperiode*

(1) Dersom pensjonskapitalen skal forvaltes i henhold til spareavtale, skal alderspensjonen utbetales i et fastsatt antall år fra avtalt pensjonsalder og til fylte 77 år eller senere. Dersom avtalt pensjonsalder er høyere enn 67 år, skal alderspensjonen utbetales i minst 10 år. Det kan avtales at pensjonsytelsen skal settes ned etter 10 år fra avtalt pensjonsalder eller senere.

(2) Alderspensjonen i et enkelt år fastsettes med sikte på at den ikke skal utgjøre en større andel av pensjonskapitalen enn den andelen det aktuelle året utgjør av den gjenværende utbetalingsperioden. Ved fastsettelsen av årlig pensjonsytelse kan det tas hensyn til avtale om nedsettelse av pensjonsytelsen som nevnt i første ledd og § 2-5 annet ledd, samt forhold som nevnt i tredje og fjerde ledd i paragrafen her.

(3) Kunde som fortsatt mottar lønn etter nådd pensjonsalder, kan kreve at alderspensjon ikke skal utbetales i den utstrekning kunden mottar lønn. Ikke

utbetalt alderspensjon blir værende i pensjonskapitalen.

(4) Kunden kan kreve at utbetalingen av alderspensjonen skal utsettes. Kunden kan også kreve at den årlige pensjonsytelsen i den første delen av utbetalingsperioden og for et bestemt antall år bare skal utgjøre en mindre del av pensjonsytelsen beregnet etter annet ledd. Ikke utbetalt alderspensjon blir værende i pensjonskapitalen.

(5) Dersom årlig pensjonsytelse blir mindre enn 20 prosent av folketrygdens grunnbeløp (G), kan ytelsesperioden settes ned til det antall hele år som vil gi årlig pensjonsytelse på om lag 20 prosent av grunnbeløpet.

(6) Avtalt tidspunkt for opphør, utbetaling eller nedsettelse av alderspensjonen kan senere endres innenfor rammen av paragrafen her.

§ 2-8 *Ved kundens død*

(1) Retten til alderspensjonskapitalen faller ikke bort ved kundens død.

(2) Ved kundens død skal pensjonskapital som forvaltes i pensjonsspareavtale, benyttes til barnepensjon eller i tilfelle til etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer etter reglene i innskuddspensjonsloven § 7-4. Det samme gjelder pensjonskapital i henhold til pensjonskapitalbevis utstedt etter § 2-5 første eller annet ledd som forvaltes i spareavtale i henhold til § 2-6 første ledd.

(3) Pensjonskapital som ikke benyttes til ytelser etter annet ledd, utbetales som et engangsbetrag til dødsboet.

§ 2-9 *Innskuddsfritak ved uførhet*

(1) Dersom avtalen omfatter forsikring som gir rett til innskuddsfritak ved uførhet, har kunde som blir ufør med en uføregrad på minst 20 prosent rett til innskuddsfritak i samsvar med uføregraden. Uføregraden beregnes etter foretakspensjonsloven § 6-2.

(2) Innskuddsfritaket løper så lenge uføregraden er minst 20 prosent, men ikke lenger enn frem til kunden får rett til utbetaling av alderspensjon.

§ 2-10 *Tilknyttede forsikringer*

(1) Dersom avtalen omfatter forsikring som gir rett til uførepensjon eller andre uføreytelser, etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer eller barnepensjon, gjelder §§ 3-6 til 3-8 tilsvarende.

Kapittel 3. Individuelle pensjonsforsikringsavtaler

§ 3-1 *Pensjonsforsikringsavtale*

(1) Pensjonsforsikringsavtale inngås i samsvar med og er undergitt reglene i forsikringsavtaleloven Del B for så vidt annet ikke følger av loven her. Insti-

tusjonen kan ikke kreve eget gebyr for inngåelsen av pensjonsforsikringsavtalen, med mindre dette er særskilt avtalt med den enkelte kunde.

(2) Pensjonsforsikringsavtalen skal angi hvilke ytelser som omfattes og vilkårene for utbetaling, samt hvilke premier og vederlag for tjenester kunden skal betale.

(3) Skal pensjonskapitalen forvaltes i særskilt investeringsportefølje, gjelder § 2-1 sjette ledd tilsvarende.

(4) Dersom pensjonsforsikringsavtalen opphører før kunden har nådd pensjonsalder, skal institusjonen utstede et pensjonsbevis. Pensjonsbeviset skal angi kundens rett til opptjent pensjon og tilhørende pensjonskapital på opphørstidspunktet, samt de vederlag for tjenester som kunden skal betale etter opphørstidspunktet.

§ 3-2 *Pensjonsalder*

(1) Pensjonsalderen er 67 år. Det kan avtales en høyere pensjonsalder.

(2) For kunde som er medlem av lovregulert offentlig eller privat tjenstepensjonsordning, kan det avtales samme pensjonsalder som kundens pensjonsalder i tjenstepensjonsordningen. Dersom kunden ikke lenger oppfylder vilkårene for den avtalte pensjonsalderen eller opphører å være medlem av tjenstepensjonsordningen, gjelder første ledd. Kunden skal uten ugrunnet opphold informere institusjonen dersom kunden ikke lenger oppfylder vilkårene for den avtalte pensjonsalderen.

(3) Bestemmelsene i paragrafen her er ikke til hinder for at den avtalte pensjonsalderen senere endres innen rammen av paragrafen her.

§ 3-3 *Alderspensjon*

(1) Retten til alderspensjon med tilhørende premiereserve faller bort ved kundens død.

(2) Alderspensjon skal ytes fra avtalt pensjonsalder. Kunden kan likevel kreve at alderspensjonen skal ubetales fra det tidspunkt kunden har rett til alderspensjon fra folketrygden. Det kan avtales at alderspensjon skal utbetales før avtalt pensjonsalder dersom kunden ikke mottar lønn, likevel ikke tidligere enn fra fylte 62 år. I så fall kan det også avtales at pensjonsytelsen skal settes ned ved fylte 67 år, men ikke med mer enn 50 prosent.

(3) Kunde som fortsatt mottar lønn etter nådd pensjonsalder, kan kreve at alderspensjon ikke skal utbetales i den utstrekning kunden mottar lønn. Ikke utbetalt alderspensjon blir værende i pensjonskapitalen (premiereserven).

(4) Kunden kan kreve at alderspensjon skal utbetales først fra et fastsatt tidspunkt etter at kunden har rett til pensjon. Kunden kan også kreve at den årlige pensjonsytelsen i den første delen av utbetalingsperi-

oden og for et bestemt antall år bare skal utgjøre en mindre del av pensjonsytelsen. Ikke utbetalt alderspensjon blir værende i pensjonskapitalen (premiereserven).

(5) Utbetalingen av alderspensjon skal skje så lenge kunden lever. Det kan likevel avtales at utbetalingen av alderspensjon skal opphøre ved fylte 77 år eller senere, men ikke i noe tilfelle før alderspensjon har vært utbetalt i 10 år. Det kan avtales at pensjonsytelsen skal settes ned etter 10 år fra avtalt pensjonsalder eller senere.

(6) Dersom årlig pensjonsytelse blir mindre enn 20 prosent av folketrygdens grunnbeløp (G), kan ytelsesperioden kortes ned til det antall hele år som vil gi årlig pensjonsytelse på om lag 20 prosent av grunnbeløpet.

(7) Avtalt tidspunkt for opphør, utbetaling eller nedsettelse av alderspensjonen kan senere endres innenfor rammen av paragrafen her. Reglene for omregning i § 3-9 får da anvendelse.

§ 3-4 *Alderspensjon uten ytelsesgaranti*

(1) Dersom pensjonsforsikringsavtalen fastsetter at pensjonskapitalen skal forvaltes i en egen investeringsportefølje eller at størrelsen på pensjonsytelsene ikke er garantert av institusjonen, skal alderspensjonen i et enkelt år fastsettes med sikte på at den ikke skal utgjøre en større andel av premiereserven enn den andelen det aktuelle året utgjør av den gjenværende utbetalingsperioden. Ved fastsettelsen av årlig pensjonsytelse kan det tas hensyn til avtale om nedsettelse av pensjonsytelsen som nevnt i § 3-3 annet og femte ledd, samt forhold som nevnt i § 3-3 tredje og fjerde ledd.

§ 3-5 *Premiefritak ved uførhet*

(1) Dersom pensjonsforsikringsavtalen omfatter forsikring som gir rett til premiefritak ved uførhet, har kunde som blir ufør med en uføregrad på minst 20 prosent rett til premiefritak i samsvar med uføregraden. Uføregraden beregnes etter foretakspensjonsloven § 6-2.

(2) Premiefritaket løper så lenge uføregraden er minst 20 prosent, men ikke lenger enn frem til kunden får rett til utbetaling av alderspensjon.

§ 3-6 *Uføreytelser*

(1) Dersom pensjonsforsikringsavtalen omfatter forsikring som gir rett til uførepensjon, har kunden rett til uførepensjon etter avtalen i samsvar med uføregraden til enhver tid. Avtalt uføregrad for rett til uførepensjon kan ikke settes lavere enn 20 prosent eller høyere enn 50 prosent. Uføregraden beregnes etter foretakspensjonsloven § 6-2.

(2) Uførepensjonen skal tilsvare den alderspensjonen kunden ville ha rett til ved nådd pensjonsal-

der, eller en fastsatt årlig ytelse. Retten til uførepensjon opphører i alle tilfelle når kunden får rett til alderspensjon.

(3) En pensjonsforsikringsavtale som ikke omfatter forsikring som gir rett til uførepensjon, kan i stedet omfatte årlig forsikring av risiko for uførhet med rett til utbetaling av årlige uføreytelser for et avtalt antall år.

§ 3-7 Ektefelle-, partner- og samboerpensjon

(1) Pensjonsforsikringsavtalen kan omfatte forsikring som gir rett til etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer. Etterlattepensjonen kan fastsettes som en del av kundens alderspensjon eller som en fastsatt årlig ytelse.

(2) Ektefelle-, partner- og samboerpensjon løper fra kundens død og til den etterlattes død. Det kan avtales at ektefelle-, partner og samboerpensjon skal opphøre når pensjon er utbetalt i 10 år, men ikke i noe tilfelle før den etterlatte har fylt 77 år. § 3-3 sjette ledd gjelder tilsvarende.

(3) Med samboer forstås her

- a) person som kunden har felles bolig og felles barn med,
- b) person som kunden lever sammen med i ekte-skaps- eller partnerskapslignende forhold når det godtgjøres at forholdet har bestått uavbrutt i de siste fem år før kundens død, og det ikke forelå forhold som ville hindre at lovlig ekteskap eller registrert partnerskap ble inngått.

§ 3-8 Barnepensjon

(1) Pensjonsforsikringsavtalen kan gi rett til barnepensjon til barn, herunder stebarn og fosterbarn, under 21 år som kunden ved sin død plikter å forsørge eller forsørget.

(2) Avtalen skal inneholde bestemmelser om størrelsen eller beregningen av årlig barnepensjon.

(3) Barnepensjonen utbetales fra kundens død og opphører ved barnets død, likevel senest når barnet fyller 21 år. § 3-3 sjette ledd gjelder tilsvarende.

(4) Det kan avtales at barnepensjon bare skal utbetales i et fastsatt antall år.

§ 3-9 Forsikringsteknisk omregning av pensjonsytelser

(1) Dersom pensjonsalderen, tidspunktet for utbetaling, størrelsen av pensjonsytelsen, utbetalingsperioden eller opphørstidspunktet endres, skal alderspensjonsytelsen omregnes på forsikringsteknisk grunnlag ut fra beregningsgrunnlaget på endrings-tidspunktet.

(2) Ved omregning etter første ledd kan institusjonen beregne et fradrag i de forsikringstekniske avsetningene som står i forhold til endring i risiko. Som grunnlag for beregningen kan institusjonen kreve at

kunden fremlegger legeerklæring. Dersom institusjonen vil kreve slikt fradrag skal den informere kunden skriftlig om dette og om grunnlaget for fradraget. Før kunden tar endelig standpunkt til om endringer som nevnt i første ledd skal gjennomføres, skal institusjonen opplyse kunden skriftlig om innestående verdi ved omberegningen og om hvor stort fradragsbeløpet vil være.

§ 3-10 Sammenslåing med fripolise

(1) Kunde med fripolise som er utgått fra ytelsesbasert tjenstepensjonsordning kan kreve at pensjonsforsikringsavtalen slås sammen med fripolisen med tilhørende midler, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon.

(2) Ved sammenslåing etter første ledd skal institusjonen omregne alderspensjonen på grunnlag av premiereservene for alderspensjonen på omregnings-tidspunktet. Har pensjonsforsikringsavtalen og fripolisen ulike utbetalingsperioder, skal det legges til grunn at alderspensjonen minst skal løpe inntil fylte 77 år, og ikke i noe tilfelle skal opphøre før utløpet av den lengste av utbetalingsperiodene. § 3-9 gjelder tilsvarende.

(3) Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere regler om sammenslåing og omregning etter denne bestemmelsen.

Kapittel 4. Individuell pensjonsspareavtale knyttet til kollektiv tjenstepensjonsordning

§ 4-1 Individuell pensjonsspareavtale tilknyttet kollektiv tjenstepensjonsordning

(1) Medlem av en kollektiv tjenstepensjonsordning kan ved avtale med pensjonsinstitusjonen inngå individuell pensjonsspareavtale etter denne loven som knyttes til den kollektive tjenstepensjonsordningen. Som kollektiv tjenstepensjonsordning regnes her pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven eller foretakspensjonsloven, samt kommunale pensjonsordninger som omfattes av forsikringsloven kapittel 10.

(2) Individuell pensjonsspareavtale etter denne loven som er knyttet til kollektiv tjenstepensjonsordning, kan omfatte rett til forsikring av innskuddsfritak ved uførhet som nevnt i § 1-3 annet ledd hvis kunden ønsker slik forsikring. Dersom kunden ikke velger forsikring av innskuddsfritak ved uførhet, skal institusjonen opplyse om forskjell i risikodekninger mellom den individuelle pensjonsspareavtalen og den kollektive tjenstepensjonsordningen.

(3) Reglene i kapittel 1 og 2 gjelder tilsvarende for individuell pensjonsspareavtale som er tilknyttet en kollektiv tjenstepensjonsordning, med mindre annet følger av §§ 4-2 til 4-4.

§ 4-2 Kapitalforvaltning. Egen pensjonskonto

(1) Pensjonskapital knyttet til individuell pensjonsspareavtale kan forvaltes på samme måte som den kapital som er knyttet til den kollektive tjenestepensjonsordningen. Kunden skal dekke vederlaget for administrasjon av den individuelle pensjonsordningen som er tilknyttet en kollektiv tjenestepensjonsordning, herunder forholdsmessig vederlag for forvaltning av pensjonskapitalen, med mindre det er avtalt at slikt vederlag helt eller delvis skal belastes den kollektive tjenestepensjonsordningen.

(2) Institusjonen skal føre særskilt konto for midler knyttet til hver individuell pensjonsspareavtale. Kontoutskrift etter § 1-7 kan tas med som en del av oppgaven over opptjent pensjon som institusjonen hvert år skal sende til medlemmene av den kollektive tjenestepensjonsordningen.

§ 4-3 Utbetaling av alderspensjonskapitalen

(1) Alderspensjon utgått fra pensjonskapitalbevis knyttet til en individuell pensjonsspareavtale kan utbetales sammen med alderspensjon utgått fra en kollektiv tjenestepensjonsordning, når disse forvaltes av samme institusjon.

§ 4-4 Flytting

(1) Ved flytting av kollektiv tjenestepensjonsordning etter reglene i forsikringsloven kapittel 11, gjelder forsikringsloven § 11-11 tilsvarende i forhold til individuelle pensjonsspareavtaler knyttet til den kollektive tjenestepensjonsordningen. Institusjonen skal, når den får melding om at den kollektive tjenestepensjonsordningen skal flyttes, gi skriftlig melding til innehaver av den individuelle pensjonsspareavtalen.

Kapittel 5. Særlige regler for individuelle pensjonsavtaler etter skatteloven (IPA)

§ 5-1 Virkeområde

(1) Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder individuelle pensjonsavtaler som omfattes av forskrift 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring av skatteloven mv. av 26. mars 1999 nr. 14 (Finansdepartementets skattelovforskrift) § 6-47 (IPA), og hvor avtalen før 12. mai 2006 forutsatte innbetaling av premie 12. mai 2006 eller senere.

(2) Forsikringsbevis og pensjonskapitalbevis utstedt etter § 5-2 reguleres av bestemmelsene om IPA i Finansdepartementets skattelovforskrift når annet ikke følger av §§ 5-3 til 5-6.

(3) Bestemmelsene i dette kapitlet begrenser ikke en kundes rett til å kreve utbetaling etter Finansdepartementets skattelovforskrift § 6-47-31.

(4) Tidsfristen i § 5-3 første ledd gjelder tilsvarende for avtale om fortsettelsesforsikringer etter foretakspensjonsloven § 4-9 og Finansdepartementets skattelovforskrift § 6-47-41.

§ 5-2 Utstedelse av forsikringsbevis og pensjonskapitalbevis

(1) Institusjon som har inngått individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA), skal utstede pensjonskapitalbevis etter § 2-3 første ledd, eller forsikringsbevis tilsvarende reglene i § 3-1 fjerde ledd om pensjonsbevis, i henhold til kontoutskrift senest pr. 31. desember 2008.

(2) Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for forsikringer (risikodekninger) knyttet til individuell pensjonsspareavtale etter skatteloven (IPA). Kunden kan kreve at institusjonen utsteder pensjonskapitalbevis som sikrer kunden den samlede verdien av pensjonsspareavtalen med tilknyttede forsikringer, med mindre det er oppnevnt endelig begunstiget som nevnt i forsikringsavtaleloven § 15-2 annet ledd for den tilknyttede forsikringen. I så fall gjelder § 3-9 tilsvarende.

§ 5-3 Rett til å inngå ny avtale

(1) Kunde med individuell pensjonsforsikringsavtale som nevnt i § 5-1 første ledd, har rett til å inngå ny forsikringsavtale på tilsvarende vilkår og med rett til samme ytelser som den individuelle pensjonsforsikringsavtalen etter skatteloven (IPA), med den institusjonen som forvalter avtalen, uten å gi nye helseopplysninger. Retten etter første punktum gjelder ikke dersom avtalen opphørte før 12. mai 2006. Kunde som vil benytte retten til å inngå ny forsikringsavtale etter første punktum, må gi institusjonen skriftlig melding om dette innen 30. juni 2009. Gebyr ved etablering av ny avtale kan ikke settes høyere enn maksimalt tillatt gebyr ved flytting av den opprinnelige avtalen.

(2) Det kan ikke innbetales premie eller innskudd til en individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA) etter 31. desember 2008.

§ 5-4 Sammenlåing av henholdsvis pensjonskapitalbevis og forsikringsbevis

(1) Pensjonskapitalbevis utstedt etter § 5-2 første ledd kan benyttes av kunden etter § 2-6 annet ledd. Har kunden fripolise utgått fra ytelsesbasert tjenestepensjonsordning etter foretakspensjonsloven, kan pensjonskapitalen som følger av pensjonskapitalbeviset benyttes som engangspremie til alderspensjon

etter fripolisen, forutsatt at institusjonen som forvalter fripolisen samtykker.

(2) Kunden kan kreve at forsikringsbevis utstedt etter § 5-2 første ledd, slås sammen med fripolise utgått fra ytelsesbasert tjenstepensjonsordning som nevnt i første ledd. § 3-10 gjelder tilsvarende.

§ 5-5 *Sammenslåing av pensjonskapitalbevis (IPA) med individuell pensjonsspareavtale*

(1) Kunde som har inngått individuell pensjonsspareavtale etter denne loven, kan kreve at pensjonskapital knyttet til pensjonskapitalbevis etter § 5-2 slås sammen med og inngår i pensjonskapitalen til den individuelle pensjonsspareavtalen, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon.

§ 5-6 *Sammenslåing av forsikringsbevis (IPA) med individuell pensjonsforsikringsavtale*

(1) Kunde som har inngått individuell pensjonsforsikringsavtale etter denne loven, kan kreve at pensjonskapital knyttet til forsikringsbevis utstedt etter § 5-2 slås sammen med og inngår i pensjonskapitalen til den individuelle pensjonsforsikringsavtalen, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon.

(2) Opptjent pensjon etter sammenslåingen etter første ledd beregnes etter beregningsgrunnlaget for den individuelle pensjonsforsikringsavtalen. Bestemmelsene om omregning i § 3-9 gjelder i tilfelle tilsvarende.

(3) Sammenslåing etter første ledd kan ikke foretas dersom det for rettighetene etter forsikringsbeviset er oppnevnt endelig begunstiget som nevnt i forsikringsavtaleloven § 15-2 annet ledd.

§ 5-7 *Institusjonenes informasjonsplikt*

(1) Innen tre måneder etter at denne lov er trådt i kraft, skal institusjonen gi kunde med individuelle pensjonsavtaler som omfattes av § 5-1, opplysninger om:

- a) kundens rett til å kreve utbetaling etter Finansdepartementets skattelovforskrift § 6-47-31,
- b) kundens rett til pensjonskapitalbevis og forsikringsbevis etter § 5-2,
- c) kundens rett til å inngå ny avtale etter § 5-3 og skattereglene for en slik avtale, og
- d) at rettigheter etter individuelle pensjonsavtaler i visse tilfeller kan slås sammen med andre individuelle pensjonsrettigheter som kunden måtte ha, jf. §§ 5-4 til 5-6.

(2) Dersom kunden inngår ny avtale etter § 5-3, skal institusjonen opplyse om relevante skatteregler.

Kapittel 6. Ikrafttreden. Overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 6-1 *Ikrafttreden. Overgangsregler*

(1) Loven trer i kraft straks. § 6-2 nr. 2 og 3 trer likevel først i kraft 31. desember 2008.

(2) Kongen kan fastsette overgangsregler.

§ 6-2 *Endringer i andre lover*

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) endres slik:

§ 6-47 første ledd ny bokstav c skal lyde:

- c. *premie, innskudd og kostnader knyttet til administrasjon av individuell pensjonsavtale etter lov xxx om individuell pensjonsordning, herunder kostnader til forvaltning av årets premie eller innskudd til individuell pensjonsavtale. Samlet fradrag kan ikke overstige 15 000 kroner.*

Nåværende bokstav c, d og e blir d, e og f.

2. I lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (foretakspensjonsloven) skal § 4-7 første ledd tredje punktum lyde:

Er opptjent premiereserve knyttet til alderspensjon mindre enn 50 prosent av folketrygdens grunnbeløp, har medlemmet likevel bare rett til at premiereserven blir overført til annen foretakspensjonsordning *eller individuell pensjonsavtale etter lov xxx om individuell pensjonsordning.*

3. I lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) skal § 6-3 første ledd lyde:

Kontohaveren har rett til å få pensjonskapital i henhold til pensjonskapitalbevis overført til alderspensjonskonto i annen institusjon som nevnt i § 2-2, til annen innskuddspensjonsordning *eller til individuell pensjonsavtale etter lov xxx om individuell pensjonsordning.*

4. I lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-4 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Pensjonskasser kan også tilby pensjonsordninger etter lov xxx om individuell pensjonsordning til medlemmer av en kollektiv pensjonsordning som pensjonskassen forvalter.

§ 1-5 første punktum skal lyde:

Innskuddspensjonsforetak kan bare overta kollektive pensjonsordninger og pensjonsordninger etter lov xxx om individuell pensjonsordning uten forsikringselement.

§ 8-1 skal lyde:

§ 8-1. *Innskuddspensjonsforetak*

Et innskuddspensjonsforetak er et aksjeselskap med virksomhet basert på kollektiv innskuddspensjon uten forsikringselement. *Virksomheten kan også*

omfatte individuelle pensjonsavtaler uten forsikringselement, herunder pensjonsavtaler i samsvar med lov xxx om individuell pensjonsordning.

Virksomheten kan omfatte virksomhet som naturlig henger sammen med virksomhet som nevnt i første ledd (tilknyttet virksomhet). Som tilknyttet virksomhet regnes utstedelse av pensjonskapitalbevis i henhold til reglene i innskuddspensjonsloven eller lov om individuell pensjonsordning samt inngåelse av fortsatt pensjonsspareavtale etter reglene i innskuddspensjonsloven.

Oslo, i finanskomiteen, den 5. juni 2008

Reidar Sandal

leder

Alf E. Jakobsen

ordfører

